

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 12 MEI 1948

No. 1618

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week.....	363
Sommaire, summaries	363
De grote banken in 1947 door F. de Roos	364
De Nederlandse invoer van hout uit Suriname door J. W. Gonggrijp	366
De nieuwe staatsschuldregisters door C. Blase	369
De economische situatie van Sumatra's Oostkust door H. D. van der Hoeven	371
Douane-unies en vrijhandelsgebieden in het kader van het Handvest van Havanna door Tj. A. Meurs	372
Boekbespreking:	
Prof. Dr Wilhelm Röpke, „Civitas Humana”, bespr. door Prof. G. Gonggrijp	374
Internationale notities:	
Een tekort aan ponden in Frankrijk?	376
Ontvangen boeken	376
Geld- en kapitaalmarkt	376
Statistieken:	
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	377
Inleggingen en terugbetalingen bij de spaarbanken in Nederland	378
De Nederlandsche Bank	378

DEZER DAGEN

vragen van structuur. Een der overgebleven cultuurbe-
zittingen van het oude Europa, zijn taalschat, heeft daar-
van mede de last gedragen. Vele deelnemers aan het
Congres van Europa bevestigden hun reputatie als rede-
naar, ter gelegenheid van wat de Franse oud-premier
Ramadier noemde: „la naissance d'une espérance nou-
velle”. Blijft deze woordenrijkdom Europa's „krachtigste
ciment... als muren breken tot puin in 't end”?

Men denkt van niet. Ramadier's voorzichtige formule,
door het Congres aanvaard, bewees eens te meer, dat
aan het Congres personen deelnamen, die goed zijn voor
meer dan woorden. Hun bedoeling was niet een schijn-
gevel van woorden, doch veeleer het hakken van een
doorkijk in het puin van Europa.

Deze grondgedachte, veelvormig geuit, vond weerklank
— iets verwrongen, zoals bij echo's meer voorkomt — in
de woorden van op dit moment leidende staatslieden. De
Britse minister van Buitenlandse Zaken verklaarde —
niet in den Haag —, dat Groot-Brittannië voorgoed tot
Europa behoorde; een „verenigd Europa” was voor hem
echter nog amorph. Zijn premier, die dit beaamde, wees
er bovendien op, dat „Groot-Brittannië” zich onder twee
structuurformules laat brengen; hij achtte de wetenschap
der politiek nog niet ver genoeg gevorderd om de oudste
van de twee — „British Empire” — te ecarteren.

Een woord ten goede bevordert de bouw. In deze geest
verdedigden de twee voornaamste vertegenwoordigers
van de Verenigde Staten tegenover het buitenland de
huidige structuur der Verenigde Naties tegenover een
volksvertegenwoordiging, met modificatieleningen. De
lujfel, die de ene dag de zon wegneemt, kan de volgende
tegen de regen beschutten; zo bleven zij gevoelen voor het
behoud van het vetorecht. Tegelijk bleek men bezig met
Rusland een gezamenlijk onderzoek der breuklijnen voor
te bereiden. Des te gemakkelijker kon de Amerikaanse
minister van Buitenlandse Zaken tot kalmer beschouwen
aanmanen, daar uit de schijnbaar onder het puin bedolven
inter-Amerikaanse conferentie te Bogota een tweetal
krachtige besluiten omtrent inter-Amerikaanse samen-
werking kwam.

Niet alleen in de politiek, ook in de economie overheerst
het structuurbegrip. Het verband wordt gelegd op blz.
66 van het rapport „A Survey of the economic situation
and prospects of Europe” van de economische commissie
voor Europa: „the restoration of equilibrium would not
be possible without vast changes in the structure of the
European economy”. Ter voorbereiding hiervan bezien
verschillende landen het eigen economisch leven. De
Franse minister-president heeft een prijsverlaging van 5 pCt
voor een aantal artikelen weten door te zetten; in Groot-
Brittannië is juist een prijzenstop voor een groot aantal
industriële artikelen ingegaan. Zo tracht men tot een
grondvorm te komen, die de mogelijkheid tot samenwerking
opent, elk naar zijn behoefte. Daarbij wint soms het in-
zicht, dat verstarring de negatie is van de eis tot wijziging.
Zo werd in Nederland, waar men op oude schoenen zeer
zuinig bleek, de schoenendistributie losgelaten.

Volkomen in deze geest handelde ook het Amerikaanse
Hooggerechtshof, dat de geldende onderlinge prijsregeling
voor cement onwettig verklaarde. Nu het cement is los-
gehakt, verwacht men, dat ook de regelingen voor de
overige bouwmaterialen zullen vallen. Goedkoper Ameri-
kaanse woningen, een Europees belang. Kan de huidige
wereldstructuur duidelijker blijken?

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5348

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE

DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

GEMEENSCHAPPELIJK INSTITUUT v. TOEGEPASTE PSYCHOLOGIE

met medewerking der R.K. Universiteit en de Kath. Econ. Hogeschool

Nijmegen, Berg en Dalscheweg 97 - Heerlen, Stationsstraat 59

Tilburg, Wilhelminapark 25 - Eindhoven, Dommelhofstraat 8

Arbeidsanalyse - Personeelsselectie

N.V. DELI-MAATSCHAPPIJ

gevestigd te Amsterdam.

Uitgifte

van

f 12.827.000.- nominaal aandelen op naam,

elk groot f 1.000.- nominaal,

ten volle delende in de winst van 1 November 1947 af,

tot de koers van 125 pCt.,

uitsluitend voor houders van de thans uitstaande aandelen der vennootschap in de verhouding van één nieuw aandeel op twee oude aandelen.

Ondergetekenden berichten, dat zij op

Vrijdag, 21 Mei 1948,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

de inschrijving op bovengenoemde uitgifte openstellen te hunnen kantore te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage, voor zover aldaar gevestigd.

Prospectussen, inschrijvingsbiljetten, alsmede - tot een beperkt aantal - exemplaren der statuten, zijn verkrijgbaar bij de inschrijvingskantoren, alwaar ook de Voorwaarden van Administratie voor de certificaten van aandelen, uitgegeven door het Administratie-Kantoor van Aandeelen in Vennootschappen en in Binnen- en Buitenlandsche Leeningen N.V. verkrijgbaar zijn.

Amsterdam, 7 Mei 1948.

AMSTERDAMSCH BANK N.V.

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

PIERSON & CO.

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:

zoutzuur, (alle kwaliteiten)

vloeibaar sbloor

sbloorbleekloog

natronloog, caustic soda.

Maakt gebruik

van onze speciale rubriek

„Vacatures” voor het

oproepen van sollicitan-

ten voor leidende functies

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

F. de Roos, *De grote banken in 1947.*

Op het gebied der grote banken in 1947 oefenden ongeveer dezelfde factoren invloed uit als in 1946. De liquiditeit bleef ruim ten gevolge van het grote bezit aan gemakkelijk verhandelbaar resp. beleenbaar en disconterbaar schatkistpapier. De toeneming van dit bezit en het verloop van de crediteurensaldi vormt voor een belangrijk deel een weerspiegeling van de monetaire situatie in Nederland in 1947. De credietverlening aan het bedrijfsleven vertoont overigens slechts een langzame stijging.

Wat de resultaten over 1947 betreft, de rente-inkomsten konden gehandhaafd blijven op het niveau van 1946. De inkomsten in 1948 zullen vermoedelijk weinig bij die van 1947 achterblijven.

J. W. Gonggrijp, *De Nederlandse invoer van hout uit Suriname.*

De Nederlandse houtinvoer uit Suriname was in December 1947 hoger dan ooit tevoren is voorgekomen. De aanvoer van Surinaams hout is daarom een nationaal belang geworden. Tegen deze aanvoer bestaan in Nederland, zowel van de Nederlandse als van de Surinaamse zijde van het vraagstuk, verschillende bezwaren. Schrijver onderwerpt deze bezwaren aan een critische analyse.

C. Blase, *De nieuwe staatsschuldregisters.*

De nieuwe staatsschuldregisters brengen de beleggingsmarkt een nieuwe figuur; zij scheppen de mogelijkheid voor een andere wijze van deelneming in de betreffende leningen dan in de vorm van schuldbewijzen. Een vorm is gecreëerd, waarbij de voordelen van een onderhandschuld-bekentenis met haar geringe kosten en eenvoudige administratie zijn gecombineerd met de attractie van effectenbezit, de gemakkelijke verhandelbaarheid door simpele overdraagbaarheid, terwijl desgewenst tegen zeer lage kosten de inschrijvingen in obligaties kunnen worden omgezet.

H. D. van der Hoeven, *De economische situatie van Sumatra's Oostkust.*

De export van de Oostkust bedroeg ongeveer een vierde van de gehele Indonesische export. Aan de productie nemen, behalve de Nederlanders en de bevolking, ook Amerikanen, Engelsen, Belgen deel. De productiecapaciteit heeft ten zeerste onder de Japanse bezetting geleden.

Na de positionele actie heeft men het herstel snel ter hand genomen. De situatie is het gunstigst voor de tabak, palmolie- en vezelondernemingen.

Een moeilijkheid bij het herstel leveren het arbeidsvraagstuk en de voedselvoorziening op.

Er bestaat echter een zo levendige vraag naar de producten van de Oostkust, dat de toekomstvooruitzichten gunstig zijn te noemen, al zullen exorbitante winsten, in verband met de hoge kosten, niet worden verwacht.

Tj. A. Meurs, *Douane-unies en vrijhandelsgebieden in het kader van het Handvest van Havanna.*

De conferentie te Havanna leidde tot de ondertekening op 24 Maart jl. van een handvest voor een Internationale Handelsorganisatie. Volgens dit handvest komen douane-unies en vrijhandelsgebieden in die zin met elkaar overeen, dat in de handel tussen de samenstellende leden zoveel mogelijk rechten en andere belemmeringen worden afgeschaft. Een fundamenteel onderscheid is, dat de landen van een douane-unie tegenover derden een gemeenschappelijk tarief behouden. Douane-unies en vrijhandelsgebieden vormen intussen slechts een uitzondering op de hoofdregel van non-discriminatie. Dit betekent, dat de ondertekenaars wel de vrijheid hebben hun economieën te integreren, doch daartoe niet kunnen worden gedwongen.

SOMMAIRE.

F. de Roos, *Les banques importantes en 1947.*

Les bénéfices des quatre grandes banques sont aussi importants qu'en 1946. Les prêts consentis au gouvernement et au secteur privé ont été augmentés, bien que, pour ces derniers, dans une mesure restreinte.

Les prévisions pour 1948 s'annoncent plutôt favorables.

J. W. Gonggrijp, *L'importation de bois aux Pays-Bas en provenance de la Guyane hollandaise.*

L'importation de bois aux Pays-Bas en provenance de la Guyane hollandaise se chiffrait à 2,2 millions de florins pendant le mois de décembre 1947, soit plus que le total des importations de bois de l'année 1946 entière; ce total était déjà considéré comme très important.

C. Blase, *Les nouveaux registres de la dette publique.*

Le nouvel emprunt gouvernemental, récemment lancé, offre aux souscripteurs soit des obligations ou une ouverture de crédit dans un registre spécialement créé à cette fin. Une ouverture de crédit est plus avantageuse que l'obtention de titres. En outre ces crédits enregistrés sont également négociables.

H. D. van der Hoeven, *La situation économique de la côte orientale de Sumatra.*

Le redressement économique après l'action de police gouvernementale se montre satisfaisant, notamment en ce qui concerne le tabac, l'huile de palme et le sisal. Les prévisions sont bonnes mais le coût de la production est élevé.

Tj. A. Meurs, *Unions douanières et territoires de libre-échange par rapport à la Charte de La Havanne.*

La Charte de Commerce Internationale signé à La Havanne le 24 mars 1948 prévoit l'intégration des économies nationales dans différentes unions douanières ou dans des zones de libre-échange.

SUMMARIES.

F. de Roos, *The principal banks in 1947.*

Profits of the 4 banks prove to be of the same order of magnitude as in 1946. Loans to government and business have risen, the latter, however, in a smaller degree. Prospects of 1948 seem to be rather good.

J. W. Gonggrijp, *Dutch timber imports from Suriname.*

During December, 1947, Dutch timber imports from Surinam amounted to fls 2.2 millions, i.e. more than the value of these imports during the whole of 1946, already a top year.

C. Blase, *The new government loan-register.*

Subscribers to the new government loans recently announced are offered either bonds or a credit in a specially created register. Credit balances in this register can be obtained at a lower cost than the bonds; they are negotiable as well.

H. D. van der Hoeven, *The economic situation of the East-coast of Sumatra.*

After the police action recovery proves to be satisfactory, especially of tobacco, palmoil and sisal. Prospects are good but the costs of production are high.

Tj. A. Meurs, *Custom unions and free trade territories according to the trade charter of Havana.*

The international trade charter of Havana signed on the 24th of march 1948 provides the opportunity to integrate national economies into custom unions or free trade territories.

DE GROTE BANKEN IN 1947.

Waarschijnlijk zal thans voor de laatste maal een jaar-overzicht van de grote banken kunnen worden geschreven, dat betrekking heeft op vier grote instellingen, t.w. de Amsterdamsche Bank, de Incasso-Bank, de Rotterdamsche Bank en de Twentsche Bank¹⁾. De twee eerstgenoemde besloten immers in de loop van 1947 tot een fusie, waarbij het bedrijf van de Incasso-Bank van 1 Januari 1948 af voor rekening en risico van de Amsterdamsche Bank wordt gevoerd.

In de toelichting, welke door de directies dezer vennootschappen tot het fusie-voorstel werd gegeven, werd het samengaan met name gemotiveerd door de zeer sterke onkostenstijging, waartegen in het gemeenschappelijk verband doeltreffende rationalisatiemaatregelen zouden kunnen worden genomen. Men denke slechts aan het zeer grote net van bijkantoren dezer banken, dat veelal een doublure inhoudt, doch waarin men thans geleidelijk kosten-besparende veranderingen zal kunnen aanbrengen. Tevens is dan wellicht de mogelijkheid gegeven om het thans voor de banken over het algemeen in binnen- en buitenland moeilijke vraagstuk van de personeelsvoorziening voor de leidende functies tot een redelijke oplossing te brengen. Het kostenvraagstuk klemde des te meer, omdat men een vermindering van de crediteursaldi voorzag als gevolg van de inning van de bijzondere heffingen, waardoor het bankwezen van een deel der zo belangrijke rentebate zal worden beroofd.

Deze fusie heeft ook nog een ander aspect. Reeds in het overzicht van de grote banken in 1946²⁾ werd er op gewezen, dat het credietverleningsbedrijf van de Incasso-Bank een zeer snelle toeneming vertoonde, terwijl de Amsterdamsche Bank, welke voor de oorlog zeer belangrijke buitenlandse zaken verrichtte, op dit gebied min of meer achterbleef. In 1947 heeft zich deze tendentie voortgezet. Nam het totale debiteurencijfer van de vier grote banken in 1947 met 19 pCt toe t.o.v. einde 1946, voor de Incasso-Bank bedroeg dit percentage niet minder dan 44, terwijl de credietverlening van de Amsterdamsche Bank aan het bedrijfsleven in dezelfde periode slechts met 15 pCt toenam. Tengevolge van deze ontwikkeling steeg de verhouding tussen de gepubliceerde eigen middelen en debiteuren (incl. de effectencredieten en de credietverlening aan lagere publiekrechtelijke lichamen) bij de Incasso-Bank tot bijna 1 : 3,5. Volgens de onderzoeken van Prof. Dr. G. M. Verrijn Stuart³⁾ werd een verhouding van 1 : 3 in het verleden ongeveer als de grens van de credietverlening beschouwd. De Incasso-Bank zou deze grens dus reeds hebben overschreden, en in de nabije toekomst vermoedelijk steeds verder gaan overschrijden. Het ligt voor de hand, dat door de samenvoeging van het bedrijf der beide genoemde bankinstellingen een betere verhouding tussen eigen middelen en credieten kan worden bereikt; niet alleen voor de Incasso-Bank, maar eveneens voor de Amsterdamsche Bank, waar een verhouding van slechts 1 : 1,25 wel tamelijk onrendabel kan worden geacht.

Op het bedrijf der grote banken in 1947 oefenden dezelfde factoren invloed uit, welke ook reeds in 1946 van kracht waren, zij het niet altijd in even sterke mate. De geldsanering verschafte haar in 1947 in verhouding tot 1946 veel minder werk, aangezien eerst in December van het afgelopen jaar een belangrijke wijziging in de voorschriften werd gebracht door de Beschikking Afwikkeling Geldzuivering 1947. De hantering van de bestaande bepalingen vergde geen overmatige belasting meer van het apparaat, temeer omdat de meeste deblokkeringmaatregelen reeds waren afgeschaft.

¹⁾ De Nederlandsche Handel Maatschappij blijve, wegens onvoldoende gegevens omtrent haar Nederlands bedrijf, vooral t.a.v. de bereikte resultaten, hier verder buiten beschouwing.

²⁾ „E.-S.B.” van 21 Mei 1947.

³⁾ „Enkele opmerkingen over de omvang van het bankcrediet in Nederland”. Weerspiegelde Gedachten pag. 208—212.

Ook de effectenregistratie gaf na het sluiten van de aanmeldingstermijn 1 Februari 1947 nog wel de dikwijls tijdrovende routine-werkzaamheden, doch 'ingrijpende nieuwe maatregelen behoeften niet meer te worden genomen. Belangrijk was dat sedert 1 April 1947 de effectenhandel geheel in de vrije geldsfeer kon plaats vinden, zonder dat een gedeelte van de verkoopopbrengst op geblokkeerde rekening behoefde te worden geboekt. De opheffing van deze geldsanerings- en Rechtsherstelmaatregel bespaarde de banken veel werk, en droeg uiteraard tot een verlevendiging van de effectenhandel ten zeerste bij.

Op het gebied van het deviezenbeheer bleven de overheidsmaatregelen echter volledig van kracht, hetgeen in verband met de verslechterende deviezenpositie van ons land uiteraard geen verwondering wekt. Bij de toeneming van het internationale handelsverkeer en de voortgezette aanmeldingen en opvoeringen van deviezenbezit, vormde dit een zware belasting voor het bankapparaat, doch de banken waren over het algemeen zeer goed tegen hun taak opgewassen.

De gecombineerde balanscijfers.

De ontwikkeling van het „normale” bedrijf der vier grote banken in 1947, welke alleszins representatief kunnen worden geacht voor het Nederlandse bankwezen in totaal, moge worden geïllustreerd aan de hand van onderstaande gecombineerde balanscijfers.

Gecombineerde balanscijfers der vier grote banken¹⁾

		(in miljoenen guldens)			
		1946	1947	1946	1947
Kas, kassiers en daggeldleningen	94	102	Kapitaal	170	172
Ned. Schatkistpapier	2.152	2.315	Reserves	85
Ander Overheidspapier	18	34	Deposito's op termijn	118	185
Wissels	4	3	Crediteuren	2.451	2.592
Bankiers	122	89	Diversen	17	11
Effecten en Syndic. Prof. en Voorsch. tegen effecten	12	10			
	46	40			
Debiteuren	345	411			
Deelnemingen	30	29			
Diversen	12	12			
		2.835	3.045	2.835	3.045

¹⁾ De mutaties tengevolge van de voorgestelde winstverdeling zijn hierin aangebracht.

De liquiditeit der banken onderging in het verslagjaar weinig verandering. Weliswaar nam het percentage der crediteurengelden, dat door kasvoorraden en schatkistpapier was gedekt, enigszins toe, doch de crediteursaldi bestonden ultimo 1947 voor ruim een vierde uit geblokkeerd tegoed tegen bijna 30 pCt een jaar tevoren. Overigens blijft de liquiditeit zeer ruim tengevolge van het grote bezit aan het kortlopende en gemakkelijk verhandelbare resp. bij De Nederlandsche Bank beleenbare en disconterbare schatkistpapier. Wel onderging de schatkistpapierportefeuille een wijziging wat haar samenstelling betreft. Na de verlaging van het officiële disconto voor schatkistpromessen in Juni 1947 gingen de banken op iets grotere schaal over tot de aankoop van 3- en 5-jarige schatkistbiljetten, welke een rente dragen van 2 resp. 2½ pCt. Naar schatting overschrijdt het bedrag aan deze schatkistbiljetten bij de onderhavige vier banken niet het totaal van f 250 miljoen, zodat dit uiteindelijk nog weinig gewicht in de schaal legt.

De toeneming, zowel van het bezit aan schatkistpapier als van de crediteursaldi vormt voor een belangrijk gedeelte de weerspiegeling van de monetaire ontwikkeling van ons land in 1947. Het kastekort van de Overheid in 1947 door De Nederlandsche Bank geschat op f 1,9 milliard⁴⁾ werd voor rond f 1 milliard gedekt door buiten-

⁴⁾ Jaarverslag 1947 pag. 19.

landse credietverlening en voor ruim f 400 miljoen door binnenlandse credietverlening van niet-geldscheppende instellingen. Aangezien de Overheid de tijd voor een beroep op de kapitaalmarkt blijkbaar nog niet gekomen achtte, werd het restant van per saldo f 476 miljoen op de geldmarkt gedekt, grotendeels door het onderbrengen van schatkistpapier bij handelsbanken. Het is duidelijk, dat deze financiële politiek van de Overheid dus leidt tot vermeerdering van de binnenlandse geldhoeveelheid, naast overige krachten, welke een vermeerdering van de geldhoeveelheid veroorzaken, waarbij behalve voortgaande deblokking met name aan de verlening van bankcredieten aan het bedrijfsleven kan worden gedacht. Van de totale vermeerdering van de geldhoeveelheid in 1947 ad f 957 miljoen kwam echter niet minder dan f 470 miljoen voor rekening van geldschepping door banken ter behoeve van de Overheid.

Nu is er stellig een nauw verband tussen de credietverlening door het bankwezen en de toeneming van de crediteurensaldi der banken. Aangezien echter het bedrijfsleven en publiek de keuze hebben, om haar geld aan te houden in bankpapier of in giraal geld, is dit verband echter niet absoluut, en zou de geldschepping door credietverlening van het bankwezen ook kunnen leiden tot een enkele toeneming van de chartale geldsomloop, zonder dat de girale geldhoeveelheid (de crediteurensaldi) stegen. Nu heeft echter het jaar 1947 een tegengesteld beeld te zien gegeven. Bij een totale toeneming van de geldhoeveelheid met 14,5 pCt steeg de chartale geldsomloop slechts met 9 pCt. Hieruit blijkt een toegenomen voorkeur voor giraal geld t.o.v. het oppotten van bank- en muntpapier in het afgelopen jaar.

De ontwikkeling van de bankbiljettenomloop bijv. geeft aanleiding tot de veronderstelling dat een zeker verzadigingsniveau voor bankpapier onder de huidige verhoudingen is bereikt, dat ongeveer op f 3 miljard ligt.

Het behoeft weinig betoog, dat deze ontwikkeling voor de banken gunstig was. Door deze houding van het publiek waren zij in staat om hun credietverlening aan Overheid en bedrijfsleven gezamenlijk uit te breiden, met als gevolg toenemende rentebaten, terwijl in het tegengestelde geval een toegenomen credietverlening aan het bedrijfsleven als de meest rendabele vorm, gepaard had moeten gaan met afstoting van schatkistpromessen, gezien de geringe kasvoorraden.

Zoals reeds opgemerkt nam het Debiteurencijfer der 4 grote banken slechts met 19 pCt toe, waardoor het totaal van f 411 miljoen werd bereikt. Dit is slechts f 53 miljoen hoger dan de stand per ult. 1939, zodat wanneer rekening wordt gehouden met een prijsstijging van 179 pCt voor bijv. de groothandelsprijzen in Nederland, het toch reeds lage vooroorlogse niveau in werkelijkheid nog lang niet is bereikt.

De oorzaken van deze langzame stijging van het bankcrediet in Nederland, ondanks de uitputting van voorraden en de vernieling van installaties in de oorlogsjaren, kunnen niet gezocht worden in de controle, welke De Nederlandse Bank op het verlenen van bankcredieten uitoefent. Slechts in uitzonderlijke gevallen wordt vergunning voor een aangevraagd crediet geweigerd. Waarschijnlijk zal men de oorzaken veeleer moeten zoeken in de beperkingen, welke door de deviezennood aan de wederuitrusting van het bedrijfsleven met goederenvoorraden installaties worden opgelegd, en anderzijds aan de geldruimte, welke door de Overheidsdeficitten wordt veroorzaakt. Door de prijsbeheersing komt deze laatste niet in een gestegen prijsniveau tot uiting, maar zij werkt natuurlijk wel in die zin door in het economisch leven, dat aankopen vlot kunnen worden betaald en de behoefte van het bedrijfsleven aan bankcrediet hierdoor wordt beperkt. Overigens doet zich thans een toenemende credietbehoefte gevoelen, waarbij de grote geldonttrekkingen voor belasting-

betaling van bedrijven en particulieren een belangrijke rol spelen.

Twee belangrijke mutaties in de gecombineerde balansposten trekken voorts nog de aandacht. In de eerste plaats verminderde de post Bankiers in 1947 met f 33 miljoen, hetgeen grotendeels komt op rekening van bij buitenlandse banken aangehouden tegoeden. Onze moeilijke deviezenpositie wordt hierdoor wel scherp geaccentueerd. In de tweede plaats stegen de termijndeposito's met f 67 miljoen. Het is niet onmogelijk, dat hierin tot uiting komt de invloed van de afwikkelingsbepalingen van de geldsanering, daar immers geblokkeerd schatkistpapier van niet-banken niet meer verlengd mocht worden, en vele bedrijven er toe overgingen, het provenu van vervallen promessen of de opbrengst bij verkoop voor de vervaldatum op een relatief hoog rentende termijndeposito-rekening te plaatsen.

Winst- en Verliesrekeningen der vier grote banken
(in miljoenen guldens)

	1946	1947	1946	1947
Onkosten	41	49		
Pensioenen	6	3		
Reserveringen	6	9	Rente en wissels	53
Belastingen	17	20	Provisies, Effecten	53
Dividenden	9	12	en Syndicaten	27
Diversen	1	3		43
Totaal	80	96		

Blijkens het bovenstaande overzicht konden de renteinkomsten der banken in 1947 op het niveau van 1946 worden gehandhaafd, ondanks de verlaging van het officiële afgifte-disconto in Juni 1947 met $\frac{1}{2}$ pCt voor alle termijnen. Eensdeels spruit dit voort uit een per saldo toegenomen credietverlening aan Overheid en bedrijfsleven, anderdeels uit de reeds gememoreerde verschuiving van schatkistpromessen naar de hoger rentende schatkistbiljetten. Bovendien had de verlaging van het disconto uiteraard slechts invloed op het na Juni 1947 vervallende papier, zodat zij slechts ten dele in de resultaten van 1947 tot uiting komt.

De banken blijken dus de verlaging van het officiële disconto wel te hebben kunnen dragen, zodat ten behoeve van de vermindering van de Overheidsuitgaven geen onevenredig zwaar offer van hen werd gevraagd. Weliswaar namen de onkosten niet onaanzienlijk toe, doch zij bleven nog beneden het niveau der rentebaten, terwijl de andere inkomsten der banken sterk gestegen zijn.

Immers de post provisie, effecten en syndicaten vertoonde een stijging van f 16 miljoen tot f 43 miljoen, al dient men zich bewust te zijn, dat hierin ook bestanddelen begrepen zijn, welke slechts eenmaal voorkomen. Gedacht kan hierbij worden aan de beloning voor de effectenregistratie en aan de deviezenprovisies, verdiend bij de liquidatie van buitenlands bezit. Echter vertoonde ook de effectenhandel, zoals reeds opgemerkt, een belangrijke opleving en met name het zo belangrijke emissiebedrijf. Het bedrag der aandelenemissies verdubbelde bijna in 1947 en bereikte een totaal van bijna f 100 miljoen ⁵⁾. De vier grote banken waren gezamenlijk emittenten van ongeveer 65 pCt van dit bedrag, zij het ook in combinatie met anderen, zodat een belangrijk deel van de baten uit het emissiebedrijf in Nederland aan hen toevloede. Ten gevolge van het over het algemeen gunstige koersverloop in 1947 slaagde het merendeel der aandelen- en ook obligatie-emissies volledig, zodat het emissiebedrijf weder een belangrijke bron van inkomsten voor de banken vormde.

Overigens droegen allerlei omstandigheden tot de stijging van deze verzamelpost bij. Gewezen werd reeds op de toeneming van de effectenhandel, terwijl ook niet onvermeld mag blijven de toeneming van de dienstverrichting der banken op het gebied van het buitenlandse handelsverkeer.

Aan de andere zijde namen de onkosten eveneens in aanzienlijke mate toe. Dit is vrij ernstig, omdat de on-

⁵⁾ Jaarverslag Ned. Bank 1947.

kosten bij een bankinstelling in zeer overwegende mate uit salarissen bestaan, welke een tamelijk star karakter plegen te hebben. Het netto-resultaat was voor 1947 dan ook wel gunstig, zoals o.m. tot uiting komt in de gestegen dividenduitkeringen en in de niet de winst-toeneming noodzakelijk verband houdende stijging der belastingen, maar deze ontwikkeling bergt gevaren in zich bij een eventuele vermindering van de bedrijfsdrukten en van de bedrijfsomvang als gevolg van de betaling der heffingen. Zoals reeds in de inleiding werd opgemerkt vormde deze ontwikkeling dan ook één van de redenen tot het samengaan van Amsterdamsche Bank en Incasso-Bank teneinde door een meer rationele bedrijfsvoering in ruimer verband het onkostencijfer te kunnen verlagen.

Vooruitsichten voor 1948.

Zoals de ontwikkeling thans verloopt ziet het er naar uit, dat het jaar 1948 een belangrijke inkrimping van de bankbalansen te zien zal geven. Immers zullen gedurende 1948 zeer belangrijke bedragen in de vorm van betaling der bijzondere heffingen en aankoop van investerings-certificaten ter afwikkeling van geblokkeerd tegoed worden onttrokken. Hier komt nog bij het provenu van in het binnenland verkochte goederen, welke met buitenlands crediet of Marshallhulp worden gefinancierd. Aan de andere kant voert het kastekort der Overheid, met geldschepping gefinancierd, weer nieuwe bedragen toe, juist omdat het publiek weinig of geen prijs blijkt te stellen op het aanhouden van geld in de chartale vorm. Niettemin zal per saldo ongetwijfeld een belangrijk bedrag worden onttrokken. Betaling hiervan zal door de banken in feite moeten plaatsvinden met schatkistpapier, zij het ook dat men dit wellicht tot verval zal kunnen laten komen en het provenu dan aanwenden voor betalingen aan het Rijk. De rentebaten, der banken zullen hiervan ongetwijfeld de nadelige gevolgen ondervinden.

Aan de andere kant is het niet, onmogelijk, dat ten gevolge van de bovengenoemde geldonttrekkingen de credietvraag van het bedrijfsleven toeneemt, waardoor wellicht geheel of ten dele een compensatie kan worden gevonden voor het als gevolg van het voorafgaande verminderde rente-inkomen.

Gezien het grote aantal emissies, dat reeds in de eerste maanden van 1948 heeft plaats gevonden en dat nog op stapel staat, zullen uit deze hoofde ook wel belangrijke baten mogen worden verwacht. Echter is het niet zeker, dat de resultaten der emissies even gunstig zullen blijven als in 1947, daar enerzijds tengevolge van de bovenvermelde geldonttrekkingen de winstmogelijkheden van het bedrijfsleven wel eens onder druk zouden kunnen komen te staan, terwijl anderzijds de herbeleggingsvraag voor geliquideerd buitenlands bezit in tegenstelling tot 1947 waarschijnlijk in veel minder belangrijke mate zal optreden. Het moet niet uitgesloten worden geacht, dat deze factoren het koerspeil en daarmee de emissiekansen in minder gunstige zin beïnvloeden.

Over het algemeen lijkt het echter, dat de inkomsten van 1948 weinig bij die van 1947 zullen achter blijven, indien men althans de eenmalige inkomsten van 1947 elimineert. Wel zal met een stijging der onkosten moeten worden gerekend, zij het alleen maar uit hoofde van periodieke salarisverhogingen. Het lijkt wel gewettigd, om voor het jaar 1948 per saldo op iets lagere netto-resultaten te rekenen, vanwege de reeds aangegeven vermoedelijke vermindering der rente-inkomsten, het wegvallen van in 1947 ontvangen eenmalige baten en een voortgaande stijging der onkosten.

Rotterdam.

Drs F. DE ROOS.

DE NEDERLANDSE INVOER VAN HOUT UIT SURINAME.

De invoer in Nederland van hout uit Suriname in de maand December 1947 was hoger dan ooit tevoren is voorgekomen.

Volgens de Nederlandse Maandstatistiek bedroeg deze:

Invoer van hout in Nederland uit Suriname, in December 1947:

A 624, Hout n.a.g.¹⁾ 13.444 ton, t.w.v. f 1.749.000
Dwarsliggers: 28.784 stuks
 geschat gewicht 2.878 ton, t.w.v. f 462.000
Totaal 16.322 ton, t.w.v. f 2.211.000

¹⁾ n.a.g. = niet anders genoemd.

Dat is, gerekend naar het gewicht, iets minder dan in het gehele jaar 1946. Gerekend naar de waarde is het meer. En, de houtuitvoer uit Suriname in 1946 was reeds veel hoger dan ooit vóór 1940 was geregistreerd.

TABEL 1.

Gewicht en waarde van de Nederlandse houtinvoer uit Suriname.

A 624, Hout n. a. g.	1946		1947	
	Hoeveel- heid (in tonnen)	Waarde (× f 1.000)	Hoeveel- heid (in tonnen)	Waarde (× f 1.000)
1ste kwartaal	160	17	16.790	2.018
2de kwartaal	1.431	125	9.213	1.258
3de kwartaal	6.247	629	11.922	1.587
4de kwartaal	9.482	978	26.551	3.489
Totaal: A 624, Hout n.a.g.	17.320	1.749	64.476	8.352
Jaaraanvoer Dwarsliggers	1.122	188	4.549	731
Totale jaaraanvoer	18.442	1.937 ¹⁾	69.025	9.083

¹⁾ Hierbij is niet medegerekend een door de Nederlandse statistiek opgegeven invoer van 1.143 m³ greenheart hout, t.w.v. f 211.000, die in Brits Guyana, het enige productieland van deze houtsoort, gekapt moeten zijn.

Om een beeld te krijgen van de betekenis van een dergelijke aanvoer voor de houtvoorziening van Nederland werd de aanvoer uit de twaalf voornaamste importlanden in de maanden Januari tot en met December 1947 van D 92, Hout n.a.g., gerangschikt in afnemende omvang van de massa's. Daarbij werd de aanvoer uit Frans Equatoriaal-Afrika, Frans West-Afrika, Portugees West-Afrika, Belgische Kongo en Liberia gesommeerd als aanvoer uit de Westkust van Afrika. Suriname blijkt aldus op de zesde plaats te zijn gekomen.

Bij een vergelijking van deze houtaanvoeren met de vooroorlogse moet men er rekening mede houden, dat de Nederlandse Handelsstatistiek thans op een andere wijze rangschikt dan in 1939. In de periode tussen de beide wereldoorlogen werden de op hout betrekking hebbende posten van de meest gespecificeerde Naamlijst A (Nos 593 t/m 624), samengevoegd in Naamlijst D als D 90, Timmerhout¹⁾; D 91, Fijn werkhout en D 92, Hout n.a.g. Naamlijst D van de tegenwoordige statistiek spreekt van D 90, Mijnhout; D 91, Papierhout en D 92, Hout n.a.g. Deze laatste post is dus geenszins identiek met D 92, Hout n.a.g., van de jaren tot en met 1939. Voorts is de post van Naamlijst A, No. 624, Hout n.a.g., een onderdeel van de gelijknamige categorie van Naamlijst D. Voor de details van de indeling wordt naar de statistiek zelve verwezen.

In verscheidene buitenlandse publicaties wordt het begrip hout breder genomen, dan in voorgaande alinea is geschied en rekent men ook de invoeren van cellulose en papier om tot een aequivalente hoeveelheid onbewerkt hout. Theoretisch is dit juist. Eenvoudigheidshalve is

¹⁾ In de periode 1919—1923 spreekt men van Scheepsbouw- en timmerhout.

dit thans achterwege gelaten. Ook de invoeren aan triplex en finer, klompen, houten deuren en ramen, houten meubels enz. bleven buiten beschouwing.

TABEL 2.
Houtaanvoer in Nederland volgens de voornaamste importlanden.

D 92, Hout n.a.g. uit:	Jan. t/m Dec. 1946		Jan. t/m Dec. 1947	
	Hoeveelheid (in tonnen)	Waarde (× f1.000)	Hoeveelheid (in tonnen)	Waarde (× f1.000)
1. Duitsland	5.292	257	198.603	14.552
2. Zweden	206.320	30.887	184.878	36.723
3. V. S. v. Am.	112.602	17.753	178.500	31.884
4. Canada	10.710	1.532	147.843	35.992
5. Tsjechoslow.	13.360	2.353	110.310	23.166
6. Suriname ¹⁾	19.868	2.150	69.626	9.135
7. Finland	25.006	3.846	68.392	11.223
8. Frankrijk	22.155	1.769	46.498	5.564
9. België-Lux.b.	21.191	2.493	41.794	5.275
10. West-Afrika	13.876	1.999	37.763	7.613
11. Brazilië	3.053	769	28.637	7.114
12. Portugal	2.757	866	22.047	4.558
Andere landen	22.799	5.918	62.265	20.007
Totaal:				
D92, Hout n.a.g.	478.989	72.592	1.197.156	212.806
D90, Mijnhout ²⁾	222.889	11.812	180.883	13.015
D91, Papierhout ³⁾	3.602	294	74.926	7.414
Totaal: Alle hout	705.480	84.698	1.452.965	233.235

¹⁾ De cijfers voor Suriname wijken iets af van die van Tabel 1. Zie hiervoor de noot aldaar. Er is bovendien nog een klein, niet nader te verklaren verschil.

²⁾ Het mijnhout kwam in 1947 voor 38½ pCt van de massa uit Finland, 37 pCt uit Duitsland, 20 pCt uit Zweden, 3½ pCt uit België-Luxemburg en 1 pCt uit Noorwegen.

³⁾ Het papierhout kwam in 1947 voor 56 pCt van de massa uit Finland, 32 pCt uit Canada, 9 pCt uit New Foundland en 3 pCt uit Zuid-Slavië.

Vergelijkt men de aanvoeren in 1946 en 1947 met die van 1937 tot 1939; dan blijkt, dat deze thans, althans voorzover aangaat Hout n.a.g. en Mijnhout wat de massa betreft, weer ongeveer op het vooroorlogse peil zijn aangeland. Wanneer men op de oude voet weer van hout gebruik zal willen maken voor Wederopbouw, dan zal men ongetwijfeld boven de vooroorlogse leveranties moeten uitkomen.

Een zeer groot onderscheid bestaat er in de prijzen, die op ongeveer het drievoudige van het vooroorlogse prijspeil zijn gestegen. Het uit Duitsland aangevoerde hout maakt hierop een uitzondering ²⁾.

Even fundamenteel is er verandering gekomen in de leveranciers. In 1937 bestond meer dan de helft van de Nederlandse houtinvoer, omgerekend in onbewerkt hout, uit gezaagd naaldhout. En van dit sortiment kwam 44,5 pCt uit de Sovjet-Unie, 16 pCt uit Finland, 13 pCt uit Zweden, 10,5 pCt uit Polen en 6,5 pCt uit Letland. De Sovjet-Unie, Polen en Letland zijn in 1946 en 1947 geheel en al uit de lijst van houtleveranciers aan Nederland verdwenen. Het is niemand gegeven om in de toekomst te

zien. Maar men zal het wel waarschijnlijker moeten achten, dat de tegenwoordige houtaanvoeren uit Tsjechoslowakije, Finland en Zuid-Slavië moeilijkheden zullen gaan onder vinden, dan dat Archangel en Riga weldra weer een stroom van goed en goedkoop hout voor onze wederopbouw zullen laten passeren.

In deze situatie blijft de houtaanvoer van Surinaams hout voor Nederland een zeer groot nationaal belang.

De vorige opstellen over deze aangelegenheid in deze periodiek ³⁾ hebben niet tot een eigenlijke discussie aanleiding gegeven. Toch kan niet gezegd worden, dat er tegen de invoer van Surinaams hout in Nederland in belanghebbende kringen geen bezwaren zouden bestaan. Wanneer men daar het oor te luisteren legt, verneemt men die wel degelijk. Aangezien zij echter niet in het openbaar werden geuit, zal in het ondervolgende getracht worden die bezwaren met eigen woorden te formuleren om ze daarna stuk voor stuk te bespreken.

De bezwaren inzake de invoer in Nederland van hout uit Suriname zouden dan in hoofdzaak zijn:

A: aan de Nederlandse zijde van het vraagstuk:

1. de gebleken beperkte toepassingsmogelijkheden van het Surinaamse hout;
2. gering en wisselvallig rendement bij de verwerking;
3. grote concurrentie door aanbod van ander import-hout van betere hoedanigheid;
4. te weinig actieve ondersteuning van de import door het Rijksbureau voor Hout;
5. verlening van onvoldoende faciliteiten bij de invoer;
6. het Surinaamse hout is te duur;

B: aan de Surinaamse zijde van het vraagstuk:

1. vraag naar slechts enkele houtsoorten uit de zeer talrijke van het Surinaamse bos;
2. als gevolg daarvan moeilijkheden bij de mechanisering van de exploitatie van het sterk gemengde bos;

²⁾ Er zijn aanwijzingen, dat de waarde van het hout sterker toeneemt dan die van de overige goederen, doch om een definitief oordeel daarover uit te spreken zou men de beschikking moeten hebben over vollediger gegevens. Over deze en dergelijke kwesties in het algemeen zie men vooral verschillende artikelen in UNASYLVA, het bosbouwkundige tijdschrift van de „Food and Agriculture Organization of the United Nations“. En wat betreft de geschiedenis: Egon Glesinger, *Le Bois en Europe*, Paris, 1932; Walter Grottian, *Holzverbrauch und Holzzeugung der Welt in die Nachkriegszeit, 1925—1938*, Leipzig, 1938; idem, *Die Umsatzmengen im Holzhandel*, Berlin-Wannsee, 1942; J. Köstler, *Die Aufstellung von Holzbilanzen*, Berlin-Wannsee, 1942; Geza Luncey, *Erfahrungen über Höhe und Veränderlichkeit der Holzpreise*, Berlin-Wannsee, 1942; voorts de publicaties van het Comité International des Bois. Henry B. Steer, *Stumpage prices-of privately owned timber in the United States*, U. S. Dep. Agr. Techn. Bull. 626, Washington, D. C., 1938.

³⁾ J. W. Gonggrijp, *De houtvoorziening van Nederland*, in „E.-S.B.“, van 20 September 1945; J. W. Gonggrijp en Dr. D. Burger, *De houtvoorziening van Nederland*, in „E.-S.B.“ van 9 Juli 1947. Zie ook: J. W. Gonggrijp, *Bijdrage tot de kennis van de waarde van 's Lands domein in Suriname betreffende bauxiet en hout*, „West-Indische Gids“, Mei 1948.

TABEL 3.

Overzicht van de houtinvoer van Nederland in de jaren voor de oorlog.

Specificatie volgens de indeling van	1937				1938				1939			
	Gewicht van de invoer		Waarde van de invoer		Gewicht van de invoer		Waarde van de invoer		Gewicht van de invoer		Waarde van de invoer	
	in 1.000 metr. ton	in % van de totale invoer	in miljoen gulden	in % van de totale invoer	in 1.000 metr. ton	in % van de totale invoer	in miljoen gulden	in % van de totale invoer	in 1.000 metr. ton	in % van de totale invoer	in miljoen gulden	in % van de totale invoer
Specificatie volgens de indeling van 1939												
D 90, Timmerhout	1.116	4,75	61,7	3,97	954	4,19	44,0	3,11	1.078	4,44	58,8	3,88
D 91, Pijn werkhout	42	0,18	3,2	0,20	30	0,13	2,7	0,19	40	0,16	3,0	0,20
D 92, Hout n. a. g.	618	2,63	15,0	0,97	594	2,61	18,3	1,29	386	1,59	10,8	0,71
Totale houtinvoer	1.776	7,56	79,9	5,14	1.578	6,93	65,0	4,59	1.504	6,19	72,6	4,79
Specificatie volgens de indeling van 1946												
D 90, Mijnhout	184	0,78	3,2	0,20	138	0,60	3,4	0,24	163	0,67	3,4	0,23
D 91, Papierhout	252	1,09	4,8	0,30	289	1,26	8,0	0,56	74	0,31	1,6	0,10
D 92, Hout n. a. g.	1.337	5,69	71,9	4,64	1.154	5,07	53,6	3,79	1.267	5,21	67,6	4,46
Totale houtinvoer	1.773	7,56	79,9	5,14	1.581	6,93	65,0	4,59	1.504	6,19	72,6	4,79

3. bezwaren bij de aanvoer van machines voor de exploitatie;
4. gebrek aan arbeiders, zowel quantitatief als kwalitatief;
5. gebrekkigheid en duurte van de afscheep;
6. onvoldoende keuring van het hout, zowel op soort als op kwaliteit.

Alvorens deze bezwaren te bespreken, zou opgemerkt kunnen worden, dat het feitelijk niet rationeel is om zeldus in een Nederlandse en een Surinaamse helft te verdelen. Er zijn natuurlijk moeilijkheden, die allereerst hier, ofwel daâr, opgelost moeten worden, maar als de afscheep geheel en al in Nederlandse handen ligt en grote oppervlakten bos aan Nederlandse ondernemers in concessie zijn gegeven, dan zijn aan deze bedrijven verbonden bezwaren toch evenzeer een Nederlandse aangelegenheid. Waarmede volstrekt niet gezegd is, dat Suriname er niet in mee te praten heeft. Integendeel.

ad A 1. Thans overgaande tot het bezwaar sub A 1 kan opgemerkt worden, dat het in strijd is met het gezegde sub B 1. De technische eigenschappen van hout variëren bij de buitengewoon grote rijkdom aan soorten in Suriname over een veel grotere breedte dan in Europa. Elke houtsoort op zichzelf is natuurlijk aan bepaalde toepassingsmogelijkheden gebonden. Maar het is dwaasheid om uit zeer talrijke soorten er slechts enkele met beperkte toepassingsmogelijkheden uit te kiezen en om dan te klagen over de beperkte toepassingsmogelijkheid van de gehele groep. Een simpel doorbladeren van het werk van Pfeiffer ⁴⁾ over de Surinaamse houtsoorten, waar voor vele soorten precies staat opgegeven, voor welke doeleinden het hout kan worden gebruikt, kan reeds leren, dat dit bezwaar onjuist is.

ad A 2. Bij de houtsoort, die in de laatste twee jaar in de grootste massa uit Suriname is aangevoerd, namelijk bij het baboenhout, heeft men inderdaad, bij onvoldoende voorzorgsmaatregelen en slechte organisatie, te klagen over een grillige en bij wijlen zeer hevige aantasting door boorders. Het rendement kan dan wel eens tot nul worden gereduceerd. Dit boordersgevaar, dat bij lichte, weinig duurzame tropische houtsoorten zeer algemeen voorkomt, heeft aanleiding gegeven tot talrijke studies en een uitgebreide wetenschappelijke literatuur. Men kan er ook in de gematigde luchtstreek, vooral bij zomervelling, last van krijgen. Een verbetering van de techniek van het bedrijf is hier hoogst urgent. De houtexploitant moet trachten door snel te werken zijn hout veilig te stellen voor de aanvallen van de boorders.

ad A 3. Grote concurrentie bij het aanbod is voor de ondernemers mogelijk onaangenaam, maar geen bezwaar waar het productieland iets aan kan doen. Voor het invoerende land is het geen bezwaar, maar integendeel een voordeel. Het spreekt vanzelf, dat de belangengemeenschap Nederland—Suriname aan de concurrentie door verbeteringen in het bedrijf zo goed mogelijk het hoofd moet trachten te bieden.

ad A 4 en A 5. Naar verluidt heeft het Rijksbureau voor Hout het standpunt ingenomen enkel en alleen belemmeringen tegen de import uit de weg te moeten ruimen en handel en industrie zelf te laten beslissen, waarvoor het ingevoerde hout bruikbaar is. De invoer door erkende importeurs is niet gebonden aan een importquotum, terwijl het gebruik voor wederopbouw en emballagedoeleinden geheel vrij is. Voor wederopbouw en emballage wordt het Surinaamse hout echter te duur geacht. Een vrijlaten van de distributie is niet mogelijk, daar anders de gehele controle op het houtgebruik, noodzakelijk gevolg van de economische politiek van de Nederlandse Regering, illusoir zou worden. Niettegenstaande de duurte van het Surinaamse hout zou „Wederopbouw” uitgebreide

proeven doen nemen, om het toch als bouwhout te doen gebruiken. Men zou kunnen opmerken, dat dergelijke proeven, gelet op de omstandigheid, dat de stad Paramaribo sedert enige eeuwen vrijwel geheel uit Surinaams hout is opgebouwd, een gunstige kans van slagen maken.

ad A 6. De kostprijs van het Surinaamse hout in Nederland bestaat voor verreweg het grootste gedeelte uit de vrachtkosten Paramaribo—Amsterdam. Dit punt komt in behandeling in sub B 5.

ad B 1. Het is inderdaad een realiteit, dat de introductie van nieuwe houtsoorten op de markt een lastig en hoogst ondankbaar werk is. Het beste middel om hier wat te bereiken is het nemen van objectieve proeven en een goede organisatie van het wetenschappelijke houtonderzoek. Men is in beide richtingen doende. Naar wat er van naar buiten blijkt, kan men enkel zeggen, dat daarvoor onvoldoende hulpmiddelen ter beschikking worden gesteld. Verkeerde zuinigheid op dit gebied zal zich zeer duur wreken.

ad B 2. Mechanisatie van het bosbedrijf is voor een volledige benutting van de voorhanden houtmassa's een noodzakelijkheid en de invoering van de mechanisatie in de praktijk stuit op de afzet van slechts een klein gedeelte van de beschikbare houtsoorten, terwijl de overige zonder nader onderzoek worden afgewezen. Het ligt voor de hand, dat ook hier de oplossing ligt in de intensivering van het houtonderzoek en in de uitwerking van de methode van het mechanische houtbedrijf.

ad B 3. Voor de beste machines en methoden voor de houtuitsleep is men aangewezen op Noord-Amerika. Men vraagt, zoals uit de statistiek blijkt, thans daaraan om hulp door een beroep te doen op de Amerikaanse houtvoorraden, die men daar verklaart zelf nodig te hebben. Het is niet twijfelachtig, dat men, ook in Amerika, meer waardering zal hebben voor een energieke openlegging en benutting van het Surinaamse bos. Men is daarvoor bovendien niet uitsluitend aangewezen op Amerikaanse machines. Een aandachtige bestudering van het handboek van Prof. Matthews ⁵⁾ dat men in Amerika algemeen bij het houtbedrijf gebruikt, geeft voorbeelden van de toepassing van „gas-shovels”, werktuigen die overeenkomen met wat men hier te lande op elk aannemersbedrijf ziet toepassen. Waarom zou de Nederlandse aannemer niet uitzien naar een arbeidsveld in het Surinaamse bos, om aldus weer de werkgelegenheid in Nederland te verhogen? Men zal natuurlijk verzekerd moeten zijn van de afzet van het in Suriname te produceren hout. Maar het slagen van de proeven, waarmede „Wederopbouw” bezig zou zijn, zou het verstreken van een garantie voor die afzet kunnen rechtvaardigen.

ad B 4. De houtaanvoer, die tot dusverre uit Suriname is verkregen, is niet het resultaat van een aankapbedrijf onder leiding van grote houtaankapmaatschappijen. Deze hebben zich tot nu toe vrijwel beperkt tot houtopkoop van de Bosnegers, Indianen en Creolen van de bovenrivieren, die dit hout voor het allergrootste deel met handenarbeid uit het bos slepen. Het is ietwat triest, als men, na die soms naakte kerels bij het zware boswerk en in de stroomversnellingen aan het werk te hebben gezien, in Nederland van achter de groene tafel hoort spreken van „luie bosnegers”. De Saramaccaners en Djoeka's werken niet alleen in hun eigen stamland, maar ook bij het houtbedrijf in Frans Guyana en aan de Corantijn. Schrijver trof reeds bijna dertig jaar geleden Indianen uit Suriname aan tot in het gebied van de Orinoco. Hij brengt hiermede zijn zwarte, rode en bruine landgenoten, die, helaas, deze letteren, ook als zij ze onder de ogen krijgen, wel niet zullen kunnen begrijpen, gaarne een ereloot voor hun prestaties bij het houtbedrijf. Maar: er bestaat een strikte grens voor deze werkwijze. Ook een

⁴⁾ Dr J. Ph. Pfeiffer, *De houtsoorten van Suriname, I en II*, Amsterdam, 1926 en 1927.

⁵⁾ Donald Maxwell Matthews, *Cost Control in the Logging Industry*, McGraw-Hill Book Co., New York and London, 1942.

bosneger beschikt niet over onbepaalde spierkracht en bovendien: hij oefent die kracht slechts uit voor een in zijn ogen begerenswaardig doel. Het is inderdaad mogelijk gebleken om met behulp van de vrije zonen van het oerwoud van Suriname meer dan 25.000 ton hout per kwartaal te verschepen. Dat men echter het houtverwerkingsapparaat te Paramaribo voortdurend uitbreidt zonder maatregelen te treffen voor een modernisering en uitbreiding van de houtproductie is rechtstreeks onverantwoordelijk en moet tot ernstige kapitaalverliezen leiden. Met toepassing van machinale uitsleep is een jaarproductie van een paar miljoen kubieke meters hout zeer wel uitvoerbaar. Met enkel handenarbeid beslist niet.

Men heeft in Suriname een bosareaal, dat van dezelfde orde van belangrijkheid is als de bossen van de Philippijnen. De „Philippine Board of Forestry” raamde onlangs, dat voor de bewerkstelling van een jaarproductie van circa vijf miljoen kubieke meters gezaagd hout, ruwweg overeenkomende met negen miljoen kubieke meters rondhout, nodig zou zijn een kapitaalsinvestatie van \$ 25 miljoen, waarvan \$ 11 miljoen voor „logging equipment”, \$ 9 miljoen voor uitbreiding van de zaagmolens en de rest voor timmerfabrieken, fineermachines en drooginrichtingen enz.⁶⁾ Voor uitbreiding van de productie is „logging equipment” primaire eis. Het is erger dan nutteloos om houtverwerkingsinstallaties op te richten en niet behoorlijk te zorgen voor de aanvoer van het materiaal, dat deze installaties zullen moeten verwerken. Men zal in Suriname Bosnegers, Indianen en Creolen met de houtuitsleepmachines moeten leren werken. Bij het bauxietbedrijf kan men aanwijzingen vinden, die succes in deze richting beloven. Het invoeren van nieuwe werkmethodes neemt echter tijd. Het ziet er niet naar uit, dat het houtbedrijf in Suriname daar voldoende rekening mede houdt.

Het is natuurlijk voor een machinaal bedrijf geenszins uitgesloten om werkkrachten van elders, tot uit Europa en uit Nederland toe, te betrekken. Ook voor enkele duurbetaalde Amerikaanse specialisten zal er werk zijn, als de zaak goed wordt aangepakt. Men doet er echter verkeerd aan er op te speculeren, dat de bosbewoners vanzelf er mede voort zullen gaan om grote hoeveelheden goedkoop hout aan te voeren.

ad B 5. De klachten over de duurte van het Surinaamse hout in Nederland dienen feitelijk aldus te worden begrepen, dat dit hout te duur wordt door de hoge vracht Paramaribo—Rotterdam/Amsterdam.

Nu is het vraagstuk van hoge vrachten er een, dat zich niet alleen voordoet in het vervoer van hout uit Suriname naar Nederland. Klachten daarover worden vernomen uit andere kringen.

Dit houdt verband met het algemene gebrek aan scheepsruimte, dat op het ogenblik in de gehele wereld heerst. Ook hier moeten de gevolgen van de oorlog worden overwonnen.

Bedacht moet voorts worden, dat het houtvervoer meer is aangewezen op de trampvaart dan op het mailschip. Hout is echter geen bederfelijke waar, zodat het wachten technisch geen bezwaar oplevert. Wordt bovendien de afvoer regelmatig, dan zal de trampvaart daar rekening mee houden.

Momenteel is de toestand weliswaar nog niet gunstig, maar de verbetering van de wereldconjunctuur zal ook op de vrachtvaart doorwerken.

De basisvracht voor hout uit Suriname naar Nederland is 170 shillings per ton van 1.000 kg, waarbij nog een toeslag van enige tientallen van procenten kan komen.

En wanneer het eenmaal zou mogen gelukken de vracht van hout van Suriname naar Nederland te brengen op een lager peil dan thans; dan zouden de klachten over de te hoge prijs van het Surinaamse hout in Nederland wel spoedig verstommen.

ad B 6. Er is geen handel mogelijk, anders dan op hoogst primitieve wijze, wanneer niet vertrouwd kan worden op een eerlijke keuring, die zich strikt aan door koper en verkoper beide geaccepteerde normen houdt. Anderzijds is het onjuist om door wantrouwen te zaaien een toch reeds moeilijk bedrijf in discreditie te brengen. Wij kregen de indruk, dat men in Suriname van overheidszijde er ernstig naar streefde om de houtkeuring zo goed mogelijk te organiseren. De zeer onregelmatige verschepingen en de chaotische toestand van de binnenlandse houthandel veroorzaakten echter ernstige complicaties, die niet als door een toverslag uit de weg te ruimen zijn. Het is niet mogelijk om hier een uitspraak te doen, anders dan telkenmale in een concreet, deugdelijk onderzocht geval. Men zal er in ieder geval naar moeten streven om klachten op dit gebied niet meer voor te doen komen.

In het voorgaande werd getracht door enkele statistieken de stand van het Surinaamse houtexportbedrijf naar Nederland tot eind 1947 aan te geven en enkele daaromtrent vernomen bezwaren te bespreken. Het betreft een aangelegenheid, die zowel voor Nederland als voor Suriname van veel belang kan blijven.

Amsterdam.

J. W. GONGGRIJP.

DE NIEUWE STAATSSCHULDREGISTERS.

Het is niet ongewoon, dat een beschikking van de Minister van Financiën, samenhangend met de geldsanering, werk- — en soms zelfs veel — bezorgt aan financiële instellingen en aan het ambtelijk apparaat, terwijl de belanghebbenden onder het publiek weinig of geen waardering voor de inhoud aan de dag leggen.

Dit zal, naar het zich laat aanzien, zeker niet het geval zijn met de Beschikking Schuldregisters 3 pCt Nederlandse Staatslening per 1962—64 en 3½ pCt Nederlandse Staatslening 1948, welke op 5 Mei in de Nederlandse Staatscourant verscheen en de Vierde Aanvullingsbeschikking Afwikkeling Geldzuivering van 20 April 1948 (Staatsblad no. I 158); bij de laatste werd het Schuldregister Investeringscertificaten ingesteld.

Indien men geen nieuwe schuldbewijzen wenst te ontvangen, doch in de plaats daarvan een inschrijving kiest in een schuldregister, dient men zich daartoe door bemiddeling van een lid van de Vereniging voor den Effectenhandel aan te melden bij het Agentschap van het Ministerie van Financiën te Amsterdam, waar die schuldregisters worden gehouden. In dat geval zijn geen kosten verschuldigd voor opneming in de schuldregisters, blijkbaar omdat dan geen kosten behoeven te worden gemaakt voor de uitgifte van schuldbewijzen.

Stippen wij eerst aan wat deze nieuwe schuldregisters beogen.

Zij scheppen de mogelijkheid voor een andere wijze van deelneming in de betreffende leningen dan in de vorm van schuldbewijzen. De schuldregisters staan uitsluitend open voor hen die voor ten minste f 100.000 inschrijven; in een schuldregister kunnen overboekingen naar andere rekeningen geschieden; de rente en de aflossing worden naar een door de inschrijver aan te wijzen bank- of girorekening overgeboekt; van belening, verpanding en dergelijke verbanden kan (indien de overeenkomstige schuldbewijzen der leningen daarvoor vatbaar zijn) op de rekening een aantekening worden gesteld; omzetting van schuldbewijzen in inschrijvingen en van inschrijvingen in schuldbewijzen is mogelijk. De verhandeling is onderworpen aan de voor effecten geldende voorschriften.

In het schuldregister 3 pCt Nederlandse Staatsschuld per 1962—64 worden de schuld met en de schuld zonder belastingfaciliteit afzonderlijk geadministreerd. In het

⁶⁾ *Foreign Commerce*, 13 September 1947.

Schuldregister Investeringscertificaten wordt het tegoed gecrediteerd op een rekening A voor het voorlopig niet verhandelbare en op een rekening B voor het verhandelbare gedeelte.

Het is evident, dat door de instelling van deze schuldregisters grote administratieve vereenvoudigingen worden bereikt. Bij verschillende officiële instanties zullen arbeid en kosten worden bespaard, de administratie is eenvoudiger dan die van een obligatielening, de betaling van rente en aflossing en de controle daarop vergen minder arbeid, drukkosten worden uitgespaard. Doch tenminste even groot zijn de voordelen voor de beleggers, waarbij het vanzelf spreekt, dat men denkt aan de grote beleggers, waaronder heden ten dage de institutionele beleggers zulk een grote plaats innemen; behalve voor dezen kan echter ook voor andere instellingen, firma's en particulieren deze schuldvorm van belang zijn. De belegger heeft dan kluisruimte niet meer nodig, behoeft geen stukken te ontvangen, te vervoeren, op te bergen of te controleren, heeft geen zorgen en tijd te geven aan couponverzilvering, noch voor de administratie van stukken.

De kosten, welke wel zeer laag zijn gesteld, kunnen worden verdeeld in twee groepen.

De eerste groep bestaat uit kosten welke gelden voor de omzetting van nieuwe stukken (receptissen en definitieve schuldbewijzen) in inschrijvingen en belopen 0,5 ‰ of f 50.— per f 100.000 en verder uit die voor omzetting van een ingeschreven bedrag in schuldbewijzen, waarvoor 1 ‰ of f 100 per 100.000 is verschuldigd. Deze beide soorten kosten zijn „eenmalig”.

De tweede groep is belangrijker, omdat het daarbij jaarlijks terugkerende kosten betreft, voor het houden der rekening; deze belopen 0,12 ‰ per jaar of bij een inschrijving van

f	100.000	f	12	per jaar
„	1.000.000	„	120	„ „
„	10.000.000	„	1.200	„ „

Andere kosten zijn niet aan de schuldregisters verbonden.

Het wil ons voorkomen, dat het ministerie hier een gelukkige greep heeft gedaan. In de eerste plaats zal het zich de vraag hebben gesteld of hij kosten in rekening zou brengen of niet. Die vraag is o.i. terecht bevestigend beantwoord. Waarom toch zou de Staat voor de service, die hij biedt, niet een vergoeding vragen? Daarvan uitgaande zal waarschijnlijk de volgende vraag zijn geweest op welke wijze de vergoeding moest worden vastgesteld. Moesten kosten in rekening worden gebracht voor iedere handeling die het schuldregister verricht (overboekingen, saldi-opgaven, stellen van aantekeningen, rentevoldoening, enz.) en zouden die kosten dan moeten worden vastgesteld soms in evenredigheid aan de bedragen, soms per geval? Gelukkig is niet deze laatste oplossing gekozen, maar een „flat rate” vastgesteld, die voor alle belanghebbenden het voordeel heeft van eenvoud.

En deze „flat rate” is wel zeer modest.

Wij kunnen ons voorstellen, dat de Minister zich daarbij heeft laten leiden door de overweging, dat waar de schuldregisters voor de Staat voordelen bieden, ook de grote belegger beslist een reëel belang bij deze inschrijvingen mag hebben. Wij geloven, dat deze bedoeling door dit tarief ten volle is bereikt.

De administratie en controle op de administratie van, bijv. f 10.000.000 (de kosten van behandeling door anderen nog buiten beschouwing gelaten) zullen larlais, ruimte voor personeel en dergelijke kosten vergen, tegenover welke kosten alleen al een bedrag van f 1.200 zeker niet ongunstig afsteekt.

Men kan zich nog afvragen of het zo relatief laag stellen van deze kosten — relatief laag in verband met hetgeen daartegenover staat — niet de ongewenste toestand tot gevolg zou kunnen hebben van een iets hogere koers voor inschrijvingen dan voor stukken. Het komt ons voor,

dat het hier om fracties van procenten gaat, zodat niet behoeft te worden verwacht, dat dit in een koers tot uitdrukking komt.

Gelijk reeds gezegd, wordt de belegger 0.5 pCt in rekening gebracht bij omzetting van nieuwe stukken in inschrijvingen, dus ook bij die van ter beurze voor belegging gekochte stukken, indien men deze wil omzetten in inschrijvingen.

Kunnen hier nog bepaalde gevolgen van worden verwacht?

De omstandigheden in aanmerking genomen, zijn de nieuwe leningen niet ongunstig. Bij de kort lopende 3 pCt leningen kan men, indien aan een hogere rente wordt gedacht, zijn bezit gemiddeld in circa 15 jaar in hoger rente dragende fondsen omzetten. De 3½ pCt lening laat al direct een iets grotere marge. Het zou ons dan ook niet verwonderen, als op de duur een belangrijk gedeelte van deze staatsfondsen terecht zou komen in de portefeuilles van de institutionele beleggers. Dezen zullen dus als kopers optreden. Maar daar zij hun deelneming bij voorkeur in de vorm van inschrijving zullen willen aanhouden, zullen zij vervallen in de kosten van 0,5 ‰ bij omzetting van de door hen gekochte stukken en een inschrijving. Zullen zij dan niet trachten die kosten op een verkoper af te wentelen en dus tegen een koers van 0,5 ‰ lager in de markt komen? Wij geloven het niet; 0,5 pCt maakt slechts een dusdanig kleine fractie van de koers uit nl. minder dan 1 ‰ pCt, dat dit praktisch geen rol zal spelen.

Toch zal iedere koper dit luttele verschil liever niet dan wel betalen. Het zal daarom voor die voorname categorie van kopers waarschijnlijk iets aantrekkelijker zijn reeds bestaande inschrijvingen in het schuldregister te kopen dan stukken. In verband daarmee bestaat de mogelijkheid tot een tendentie, dat degenen, die voor grote bedragen eigenaren worden van dit fonds, doch deze op de duur niet als belegging bedoelen aan te houden (industriële-, cultuur-, scheepvaartondernemingen e.d.) in het schuldregister inschrijven, omdat zij voor de grote bedragen, die zij t.z.t. zullen hebben te verkopen, wel geen nadere tegenpartij zullen kunnen vinden dan de grote beleggers. Bovenbedoelde tendentie wordt nog iets versterkt door de lage „flat rate”, omdat bij grote bedragen kleine kostenverschillen nominaal een zekere betekenis kunnen hebben.

Voor beide partijen, zowel verkopers als kopers, zal waarschijnlijk het aanhouden en t.z.t. verhandelen van posten van enige omvang, verder administratie een vereenvoudiging betekenen, indien dat in de vorm van een inschrijving in het schuldregister geschiedt.

Tenslotte de kosten ad 1 ‰ voor verwisseling van een inschrijving in stukken van de betreffende lening. Deze zijn zonder meer duidelijk. Bewaring, controle, behandeling van stukken en eventuele latere partij-gewijze nieuwe aanmaak van stukken, eisen bijzondere zorgen. Het tarief lijkt ons zeer gematigd: minder dan 1/8 pCt van de nominale waarde. Voor de grote belegger zal de mogelijkheid tot omzetting in stukken meer als een geruststelling gelden; hij zal hiervan geen gebruik maken, omdat hij, wil hij verkopen, er weinig aan zal hebben een klein aantal stukken van de hand te doen, terwijl voor de grote kopers inschrijvingen grotere attracties zullen hebben dan stukken.

Zoals reeds gezegd, beide laatstgenoemde soorten van kosten voor omzettingen zijn niet een element van betekenis; zij zullen veelal niet worden gemaakt en als ze zich zouden voordoen, zijn ze slechts „eenmalig”.

Het is te betreuren, dat de faciliteit welke de schuldregisters bieden door het laat afkomen van de beschikkingen in een enkel geval tot een snelle decisie noopt, nl. indien de belegger wil profiteren van kosteloze inschrijving. Voor de 3 pCt Nederlandse Staatslening 1962—64 en de 3½ pCt Nederlandse Staatslening 1948 moet de keuze tussen receptissen of kosteloze inschrijving worden opgegeven bij de vrije inschrijving welke op 13 Mei a.s.

openstaat en wat de Investeringscertificaten aangaat, het is volgens een recente publicatie van de Vereniging voor de Effectenhandel op 18 Mei a.s., dat de receptissen aan de inleveringskantoren worden uitgeleverd en vóórdien zullen zij, die reeds receptissen hebben aangevraagd hun wens kenbaar moeten maken indien zij op kosteloze inschrijving in het desbetreffend schuldregister prijs stellen. Het is intussen gelukkig niet moeilijk zich snel te oriënteren omtrent de merites van deze nieuwe figuur.

Bezien wij deze gehele aangelegenheid tenslotte nog eens in haar algemeenheid, dan blijkt wel uit alles wat hier eigenlijk in het geding is, namelijk, dat een vorm is gecreëerd waarbij de voordelen van een onderhandse schuldbekentenis met haar geringe kosten en eenvoudige administratie zijn gecombineerd met de attractie van effectenbezit, de gemakkelijke verhandelbaarheid door simpele overdraagbaarheid, terwijl desgewenst tegen zeer lage kosten de inschrijvingen in obligaties kunnen worden omgezet.

Wij hebben de overtuiging, dat met het instellen van zulke schuldregisters de Nederlandse gemeenschap op een zeer doelmatige en arbeidsbesparende wijze is gediend.

's-Gravenhage.

C. BLASE

DE ECONOMISCHE SITUATIE VAN SUMATRA'S OOSTKUST.

Sumatra's Oostkust behoorde voor de oorlog tot de in economisch opzicht belangrijkste delen van Indonesië. Het feit, dat dit gebied zich thans in een fase van daadwerkelijk herstel bevindt, geeft aanleiding de politieke factoren, die daarvoor van belang zijn en de economische situatie iets nader te belichten.

De politieke toestand op de Oostkust vertoonde gedurende de laatste tijd een snelle ontwikkeling. Reeds voor en tijdens de politionele actie kwam het „Comité Daerah Istimewa Soematra" naar voren, hetwelk de vorming van een afzonderlijke staat binnen het federatieve verband op zijn programma had staan. Op 8 October 1947 werd de Daerah bij officieel besluit erkend en op 25 December 1947 werd aan dit gebied met 2 miljoen inwoners autonomie verleend. Onder de naam Negara Soematra Timber vormt het thans de tweede autonome Indonesische Staat. Dat dit meer dan symbolische betekenis had, blijkt wel uit de volledige overdracht van het bestuur en politiebevoegdheid aan de Negara, welke 9 Maart j.l. plaatsvond.

De verhouding tussen bevolking en Nederlanders is over het algemeen goed en zij zal dit blijven, als begrip voor de nieuwe verhoudingen en wederzijds vertrouwen in grote mate aanwezig zullen blijken. Eén van de belangrijkste problemen, bij welke oplossing het bewijs van dit vertrouwen kan worden geleverd, is dat der landbouwconcessies. Het standpunt van de Negara kan men in het kort als volgt samenvatten: onafhankelijkheid onder aanvaarding van medewerking der Nederlanders.

Het economisch belang van S.O.K. vóór de oorlog wordt door de volgende cijfers geïllustreerd.

	Productie in 1.000 tonnen	Idem in pCt van geheel Indonesië
Tabak	15	25
Palmolie	255	98
Plantagerubber	250	40
Vezels	70	64
Thee	18	26
Copra	20	3

De export van de Oostkust bedroeg omstreeks een vierde van de gehele Indonesische export. Het internationale karakter der cultures verdient de aandacht: naast

bevolkingscultuur en Nederlandse ondernemingen kwamen ook Engelse, Amerikaanse, Belgische e.a. voor.

De meeste der bovengenoemde artikelen der Oostkust zijn „sterke goederen"; het afzetprobleem speelt derhalve momenteel vrijwel geen rol; vergroting der productie is het hoofdprobleem. Herstel van de productiecapaciteit, het aantrekken en voeden van arbeidskrachten zijn hier voor de vereisten.

De productiecapaciteit is in de eerste plaats ernstig benadeeld door Japanse maatregelen: grote aanplantingen van rubber, oliepalmen en thee werden in de bezettingsperiode vernield. Vervolgens vielen ook na 1945 vele fabrieken, krachtstations en andere ondernemingsgebouwen aan terroristische actie ten offer, terwijl aanzienlijke voorraden door smokkel naar Malakka verdwenen.

Aan deze periode van achteruitgang is thans echter een einde gekomen en allerwegen vindt herstel plaats.

Sinds de politionele actie is het aantal voor de ondernemers vrijgegeven ondernemingen regelmatig gestegen; geleidelijk aan wordt een groeiend aantal hiervan door de oorspronkelijke exploitanten in beheer genomen, terwijl een groot gedeelte der laatstgenoemde ondernemingen thans wederom in exploitatie is.

Aantal ondernemingen S.O.K.

	Tabak	Palm- olie	Rubber	Vezels	Thee	Copra
Vóór de oorlog	43	26	177	5	16	.
Vrijgegeven t/m Nov. 1947 ..	37	13	77	5	13	5
December 1947	3	1	31	—	—	2
Januari 1948	1	—	5	—	2	—
Totaal t/m ult. Jan. '48	41	14	113	5	15	7
Waarvan in beheer t/m ult.						
— Januari '48	35	14	74	5	15	7
Waarvan in exploitatie t/m ult.						
— Januari '48	16	9	60	3	.	5

De situatie is het gunstigst voor de tabak, palmolie- en vezelondernemingen, waar veel schade door verwaarlozing is ontstaan, welke relatief nog het snelst is in te halen. De voor 1948 geraamde oogstcijfers bedragen resp. 1.200 ton, 50.000 ton en 5.000 ton.

Voor thee bedraagt de raming voor 1948 slechts 600 ton; dit product is relatief zeer zwaar getroffen door het rooien van theearcaal en het verwoesten en leeghalen van fabrieken.

Voor rubber wordt de productie in 1948 geraamd op 80.000 ton.

Wat het arbeidsvraagstuk betreft: Sumatra's Oostkust is rijk aan arbeidsmogelijkheden doch arm aan arbeiders. Ongeveer de helft van de Javaanse arbeiders, die hier vóór de oorlog werkten, zijn nog aanwezig, doch het prestatiepeil ligt beneden hetgeen vroeger werd bereikt. Daar de export, de leverancier van de fondsen voor de wederopbouw, zo hoog mogelijk moet worden opgevoerd zal, zolang Java en Tapanoeli gesloten zijn, het gehele arbeidspotentieel, aanwezig op de ondernemingen en in de kampongs, tot het uiterste moeten worden benut.

In nauw verband hiermede staat een volgend probleem, nl. het voedselvraagstuk. De oplossing hiervan zal van groot belang zijn voor de mogelijkheid om de nodige arbeidskrachten aan te trekken en zal tevens op de duur de kostprijs en daardoor het concurrentievermogen bepalen. Het land heeft steeds tot de rijstimporterende gebieden behoord. De eenzijdige economische instelling op de ondernemingslandbouw had tijdens de oorlog gebrek aan voedingsmiddelen tengevolge, en leidde tot het vervangen van ondernemingsaanplant door voedselgewassen. Het Negara-bestuur heeft thans plannen om, zonder in autarkie te vervallen, de verbouw van voedselgewassen uit te

breiden — waartoe overigens nog voldoende ruimte beschikbaar is — en zodoende in mindere mate afhankelijk te zijn van voedselaanvoer van elders, hetzij van Java en Atjeh, hetzij uit het buitenland. De voorziening der bevolking met andere artikelen is reeds behoorlijk op gang, mede dank zij het in bedrijf komen der meeste rijstpellerijen, spinnerijen, oliefabrieken enz. Ook verkeer en onderwijs functionneren weer bevredigend.

De toekomstvooruitzichten der Oostkust zijn gunstig. Voor haar producten bestaat een levendige vraag: de vooroorlogse monopoliepositie der Deli-tabak is niet aangetast; de palmolie profiteert van het wereldvettekort en haar t.o.v. andere grondstoffen voor vetten lage kostprijs; de vraag naar vezels is vergroot door de verwoesting der Philippijnse hennepcultuur.

Om ongemotiveerd optimisme te voorkomen is het echter goed te wijzen op het feit, dat de kosten van het herstel bijzonder groot zullen zijn. De prijzen van materialen en levensmiddelen zijn ontstellend hoog. Voorzover er winsten behaald zullen worden, zullen zij door deze factoren aanzienlijk worden gedrukt.

Het economisch herstel van Sumatra's Oostkust is verrassend snel geweest, mede dank zij de hulp van de militairen, die niet alleen leven en bezit beschermden, maar ook materiële en humanitaire bijstand verleenden (wegenverbetering, bruggen slaan, medische hulp).

De resultaten van dit herstel zullen ongetwijfeld in de loop van 1948 en 1949 nog duidelijker aan het licht treden dan thans reeds het geval is.

Medan.

Drs H. D. VAN DER HOEVEN.

DOUANE-UNIES EN VRIJHANDELSGEBIEDEN IN HET KADER VAN HET HANDVEST VAN HAVANA.

Inleiding.

Op 24 Maart 1948 werd te Havana (Cuba) de „Final Act” van de Conferentie der Verenigde Naties voor Handel en Werkgelegenheid door 53 landen getekend. Door deze handeling werd de tekst van het Handvest van Havana voor een Internationale Handels Organisatie gewaarmerkt. Dit handvest, dat is geredigeerd na langdurige besprekingen van een Voorbereidende Commissie in Londen, New York en Genève en van de Conferentie in Havana, beoogt een code te geven voor de internationale handel; het is wel eens genoemd het Bretton Woods voor de handel.

Hoewel het nog niet zeker is, dat het handvest door een voldoende aantal landen zal worden geratificeerd opdat het van kracht wordt — er bestaat aanleiding om ten aanzien hiervan optimistisch te zijn — kan niettemin worden verwacht, dat thans reeds met de daarin voorkomende bepalingen rekening zal worden gehouden in verband met het feit, dat zij aan de landen, die tot ratificatie overgaan, verplichtingen opleggen. Zowel bij het doorvoeren van maatregelen van nationale economische politiek, als bij de regeling van de buitenlandse economische betrekkingen zullen de Regeringen, die de ratificatie overwegen, zich derhalve rekenschap dienen te geven van de voorzieningen van het handvest.

Deze voorzieningen zullen eveneens een rol spelen op het gebied van de internationale samenwerking op economisch gebied; met name zal dit het geval zijn bij de bestudering van de mogelijkheden voor de vorming van een Europese tolunie, gelet op het feit, dat het handvest terzake van douane-unies en vrijhandelsgebieden gedetailleerde voorschriften geeft. De actualiteit van dit probleem geeft aanleiding artikel 44 van het handvest — waarin deze materie wordt behandeld — nader te onderzoeken.

Begripsomschrijving.

Bij het spreken over douane-unies en vrijhandelsgebieden

rijst in de eerste plaats de vraag, wat hieronder voor het doel van het handvest moet worden verstaan. Het antwoord op deze vraag is te vinden in paragraaf 4 van artikel 44.

Daarin wordt een *douane-unie* gedefinieerd als: de vervanging van twee of meer douanegebieden door een enkel douanegebied. Het enkele feit van vervanging is echter niet voldoende om de betrokken gebieden tot een douane-unie te stempelen; bovendien moet nog aan een tweetal voorwaarden zijn voldaan.

De *eerste voorwaarde* is, dat rechten en andere beperkende commerciële regelingen voor het overgrote deel van de handel tussen de gebieden, die tot de unie behoren, of althans voor het overgrote deel van de handel in producten, die uit deze gebieden herkomstig zijn, moeten worden afgeschaft. Deze regel lijdt echter uitzondering, in die zin dat bepaalde beperkingen in het onderling verkeer gehandhaafd mogen blijven, zonder afbreuk te doen aan de toepasselijkheid van de voorschriften van het handvest betreffende douane-unies. Ter verklaring van deze uitzondering is het noodzakelijk dieper in te gaan op een andere voorziening van het handvest, en wel die betreffende de algemene afschaffing van kwantitatieve restricties.

Eén van de voornaamste doeleinden van het handvest is de bevordering van de internationale handel; als middel om dit doel te bereiken is onder andere gekozen de opruiming van de handelsbelemmeringen en het uitsluiten van discriminerende regelingen. In deze gedachtengang konden kwantitatieve restricties, die de handel ernstige discriminerende belemmeringen opleggen, niet worden gehandhaafd. In overeenstemming hiermede is dan ook in beginsel tot gehele afschaffing van dergelijke restricties besloten. De hoofdregel hiervoor vindt men in artikel 20, paragraaf 1. Men ontkwam er echter niet aan om uitzonderingen toe te staan in verband met bijzondere omstandigheden, die de naleving onmogelijk zouden maken, althans tot ernstig nadeel voor betrokkenen aanleiding zouden geven. Thans is, in afwijking van de hoofdregel, de toepassing van kwantitatieve restricties geoorloofd, wanneer deze noodzakelijk zijn met het oog op voedselschaarste, voor de doorvoering van regeringsmaatregelen op gebied van landbouw en visserij, zomede — en dit is de belangrijkste categorie — wanneer de stand van de betalingsbalans daartoe noopt¹⁾.

Beperkingen op het handelsverkeer, die met een beroep op deze uitzonderingsregel zijn ingesteld, mogen ook onder een douane-unie bestendigd blijven.

Ook de beperkingen, die met een beroep op artikel 45 zijn ingesteld, mogen onder een douane-unie gehandhaafd blijven. Dit artikel geeft een opsomming van een reeks beperkingen, welke door de leden van de Organisatie mogen worden toegepast, zonder dat deze in strijd met de bepalingen van het handvest zullen worden geacht. De voornaamste hiervan zijn maatregelen ter bescherming van de openbare zeden, phytopathologische maatregelen, restricties op de uitvoer teneinde voldoende grondstoffen in het binnenland te houden e.d. Zij mogen echter niet zodanig worden toegepast, dat hierdoor op onredelijke wijze tussen de leden wordt gediscrimineerd; evenmin mogen zij een verkapte beperking opleggen aan de internationale handel.

De *tweede voorwaarde*, die moet zijn vervuld, opdat de gebieden als een douane-unie voor het doel van het handvest zullen worden beschouwd, is, dat de landen, die deel uitmaken van de unie, in hoofdzaak dezelfde rechten en commerciële regelingen toepassen in de handel met gebieden, die geen deel uitmaken van de unie. Zij moeten derhalve tegenover derde landen een gemeenschappelijk tarief hebben. Ook op deze regel bestaat evenwel een uit-

¹⁾ Kwantitatieve restricties mogen eveneens, zij het met voorafgaande goedkeuring van de Organisatie, worden toegepast, indien zij noodzakelijk zijn voor de uitvoering van plannen voor economische ontwikkeling of reconstructie. Zij doen in dit verband echter niet ter zake en blijven daarom onbesproken.

zondering, welke slechts kan worden toegelicht aan de hand van een andere bepaling van het handvest en met name die van de algemene behandeling op basis van meestbegunstiging.

Zoals reeds eerder werd vermeld, is als één der middelen voor het bereiken van het doel van het handvest de uitsluiting van discriminerende regelingen gekozen. In verband hiermede hebben de leden zich in artikel 16 verbonden bepaalde faciliteiten, die zij aan een lid toestaan, onverwijld en onvoorwaardelijk ook aan de andere leden te zullen schenken. Onder deze bepalingen zijn derhalve preferentiële regelingen tussen de leden niet geoorloofd. Gelet op de moeilijkheden, die zouden ontstaan bij de plotselinge opheffing van bestaande regelingen van deze aard, — men denke aan de preferenties in het Britse Gemeenbest — is echter bepaald, dat met name genoemde preferenties voorshands gehandhaafd mogen blijven, doch over de eliminering, respectievelijk verlaging daarvan moet worden onderhandeld.

Ook deze beperkingen mogen in het onderling verkeer tussen gebieden, die een douane-unie vormen, gehandhaafd blijven, zij het, dat zij ook daar een onderwerp van onderhandeling uitmaken.

Aangetekend wordt, dat deze uitzondering in het bijzonder op aandrang van Frankrijk in het handvest is opgenomen, teneinde het mogelijk te maken een douane-unie met Italië te sluiten, zonder dit land te doen delen in de preferenties, die in het Franse imperium van kracht zijn en door het handvest zijn gesanctionneerd.

Bij toepassing van deze uitzonderingsbepaling kan het geval zich voordoen, dat producten binnen het grondgebied van de ene partner onder een preferentieel tarief worden ingevoerd en vervolgens naar het gebied van de andere partner worden geherexporteerd. Laatstbedoelde is dan gerechtigd bij invoer een recht te heffen, gelijk aan het verschil tussen het meestbegunstigingstarief en het preferentiële tarief.

Onder *vrijhandelsgebieden* worden volgens paragraaf 4 voor het doel van het handvest verstaan: een groep van twee of meer douanegebieden, waarbinnen rechten en andere beperkende commerciële regelingen in het onderlinge handelsverkeer worden afgeschaft voor het overgrote deel van de handel in producten, die uit deze gebieden herkomstig zijn. Evenals ten aanzien van douane-unies zijn echter beperkingen, die in overeenstemming met de bepalingen van het handvest zijn opgelegd, in afwijking van de hoofdregel betreffende de algemene afschaffing van quantitative restricties, zomede beperkingen op grond van artikel 45, uitgezonderd. Zij mogen dus ook in het onderlinge handelsverkeer tussen vrijhandelsgebieden gehandhaafd blijven.

Douane-unies en vrijhandelsgebieden komen in zoverre overeen, dat in de handel tussen de samenstellende douanegebieden het overgrote deel van de rechten en andere commerciële belemmeringen wordt opgeheven. Deze opheffing is echter voor de vrijhandelsgebieden slechts vereist ten aanzien van de producten herkomstig uit deze gebieden, terwijl dit vereiste voor douanegebieden in beginsel geldt ten aanzien van alle producten, ofschoon zij ook beperkt kan blijven tot de eigen producten. Het wezenlijke onderscheid tussen beide is echter daarin gelegen, dat de landen behorende tot een douane-unie tegenover derde landen een gemeenschappelijk tarief hebben, terwijl de vrijhandelsgebieden elk hun eigen tarief behouden. Het is om deze reden, dat bij de vrijhandelsgebieden de afschaffing beperkt dient te blijven tot de handel in eigen producten. Zou zulks ook geschieden ten aanzien van de handel in andere producten, dan zou het lonend zijn de invoer te leiden over het land met het laagste tarief en vervolgens te herexporteren naar het land met hogere tarief. Bij een douane-unie geldt dit bezwaar niet, zodat de afschaffing zich over alle sectoren kan uitstrekken. Men zou een vrijhandelsgebied kunnen

beschouwen als een embryonale vorm van een douane-unie.

Douane-unies en vrijhandelsgebieden in het kader van het handvest.

Men kan zich afvragen, of douane-unies en vrijhandelsgebieden door de algemene bepalingen van het handvest worden gedekt, of dat zij een uitzondering vormen op de hoofdregel van non-discriminatie. Bij de behandeling in Havana kwam dit punt inderdaad aan de orde. Daarbij is uitdrukkelijk gesteld, dat zij als uitzonderingen op de hoofdregel moeten worden beschouwd.

Een en ander geschiedde bij behandeling van een voorstel om 'onder de bijzondere doelstellingen van het handvest een bepaling op te nemen, krachtens welke mede daartoe zou behoren: het vergroten van de vrijheid van de handel door het aanmoedigen van de ontwikkeling van een nauwere economische integratie van gebieden, die uitgestrekter zijn dan door hun politieke grenzen wordt aangegeven. Ter motivering werd aangevoerd, dat de economie slechts in een toestand van stabiel evenwicht kan worden gebracht door verruiming van de thans bestaande markten. Dit kan geschieden door onmiddellijke of geleidelijke opruiming van de handelsbelemmeringen.

De bijzondere doeleinden voorzagen reeds in de onmiddellijke opruiming; daarin stond geschreven: het bevorderen van de verlaging van tarieven en andere belemmeringen voor de handel en het elimineren van discriminerende maatregelen in de internationale handel, op reciprociteits- en wederzijds voordelige grondslag. Het onderwerpelijke voorstel had betrekking op de geleidelijke opruiming door het vormen van douane-unies en vrijhandelsgebieden en vormde, aldus beschouwd, het complement van de onmiddellijke opruiming en wel door toepassing van moderne methoden.

Hoewel aanvankelijk ten aanzien van deze toevoeging overeenstemming bestond, reeds te elfder ure van Mexicaanse zijde ernstig verzet tegen deze aanvulling. De gedelegeerde van dat land dreigde zelfs de „Final Act” niet te zullen ondertekenen, wanneer de gewraakte bepaling zou worden opgenomen. Principieel had Mexico geen bezwaar tegen de integratie van de economieën van de landen, die zulks wensen; het verzet richtte zich dan ook niet tegen artikel 44 waarin deze materie wordt geregeld, doch tegen het feit, dat deze integratie het doel zou zijn, waardoor ook landen, die niet daartoe bereid zijn, gedwongen zouden kunnen worden hun economieën te integreren.

De discussies, die naar aanleiding van deze opmerkingen werden gevoerd, leidden tot de slotsom, dat douane-unies en vrijhandelsgebieden als uitzonderingen op de hoofdregel moeten worden beschouwd, weshalve geen bepalingen terzake onder de doeleinden konden worden opgenomen. De erkenning van de wenselijkheid de handelsvrijheid te vergroten door het sluiten van overeenkomsten gericht op een nauwere integratie van de economieën der landen, die zulks wensen, is thans in de preambule van artikel 44 opgenomen. Daarbij wordt tevens erkend, dat het doel van een douane-unie of vrijhandelsgebied moet zijn het vergemakkelijken van de handel tussen de samenstellende gebieden, en niet het opleggen van belemmeringen aan de handel van andere leden der Organisatie. In overeenstemming hiermede bepaalt paragraaf 2, dat de voorzieningen van hoofdstuk IV de vorming van douane-unies of vrijhandelsgebieden tussen de leden, of het toetreden tot interim-overeenkomsten, die daarop betrekking hebben, niet in de weg zullen staan.

Douane-unies en vrijhandelsgebieden kunnen niet als zodanig lid worden van de Organisatie. Elk der daartoe behorende landen zal afzonderlijk moeten toetreden en ook een zetel en een stem in de Conferentie hebben. Daarentegen kunnen douane-unies, volgens artikel 78, wel als unie een zetel hebben in de Uitvoerende Raad van de Organisatie, wanneer alle leden van de unie ook lid zijn

van de Organisatie en zij, als eenheid vertegenwoordigd wenssen te worden. Deze omstandigheden deden zich voor ten aanzien van de Benelux, die ook als douane-unie een zetel heeft gekregen in de Interim Uitvoerende Raad en dus in de gelegenheid is haar medewerking te verlenen aan de werkzaamheden ter voorbereiding van de eerste regelmatige Conferentie der Organisatie.

Douane-unies en vrijhandelsgebieden, waarvan niet-leden der Organisatie deel uitmaken.

Artikel 44 bevat geen uitdrukkelijke voorzieningen met betrekking tot douane-unies en vrijhandelsgebieden, waarvan niet-leden der Organisatie deel uitmaken. Men was het echter erover eens, dat hiertegen geen bezwaar bestond en de Organisatie op grond van paragraaf 6 hieraan haar goedkeuring kan hechten. Ter aangehaalde plaatse is bepaald, dat de Organisatie voorstellen betreffende de vorming van douane-unies of vrijhandelsgebieden, welke niet volledig voldoen aan de eisen die artikel 44 stelt, kan goedkeuren. Hiervoor is echter nodig een meerderheid van $\frac{2}{3}$ van het aantal stemmen van de leden, die aanwezig zijn en hun stem uitbrengen, terwijl de voorstellen tot het beoogde doel moeten leiden.

Artikel 98, dat betrekking heeft op de verhouding tot niet-leden bepaalt bovendien uitdrukkelijk, dat de daarvoor geldende bepalingen niet de vorming van douane-unies en vrijhandelsgebieden met niet-leden in de weg zullen staan.

Procedure voor de vorming van douane-unies en vrijhandelsgebieden.

Een vereiste bij de vorming van douane-unies of interim-overeenkomsten, die daartoe leiden is, dat de tarieven en beperkingen, die in het handelsverkeer met derde landen zullen gelden, als geheel genomen niet hoger, respectievelijk stringenter zullen zijn dan het gemiddelde der tarieven en beperkingen, die tevoren in de samenstellende gebieden golden. Bij vrijhandelsgebieden zullen zij niet hoger, respectievelijk stringenter mogen zijn dan de overeenkomstige rechten en beperkingen, die tevoren in de samenstellende delen van kracht waren. Elke interim-overeenkomst, die betrekking heeft op de vorming van deze unies of gebieden, moet voorts een plan en een schema bevatten voor de uitvoering van het voornemen binnen een redelijke termijn.

Paragraaf 3 beschrijft de procedure, die moet worden gevolgd om de instemming van de Organisatie te verkrijgen. Daarin staat voorgeschreven, dat het lid, dat besluit toe te treden tot een douane-unie, vrijhandelsgebied of een interim-overeenkomst die daartoe moet leiden, de Organisatie onverwijld van zijn voornemen in kennis moet stellen, onder overlegging van de gegevens, die noodzakelijk zijn voor een beoordeling door de Organisatie.

Wanneer laatstgenoemde na bestudering van deze gegevens tot de slotsom komt, dat de tot standkoming vermoedelijk niet binnen de genoemde termijn zal kunnen geschieden, of dat deze termijn niet redelijk kan worden genoemd; zal zij partijen aanbevelingen doen nopens de wijze waarop aan deze bezwaren kan worden tegemoetgekomen. Betrokkenen zullen de overeenkomst niet uitbrengen in overeenstemming met de aanbevelingen van de Organisatie; in dat geval komt derhalve geen douane-unie of vrijhandelsgebied tot stand. Elke belangrijke wijziging in het plan of schema zal aan de Organisatie worden medegedeeld. Zij kan naar aanleiding hiervan de leden uitnodigen met haar in overleg te treden, wanneer wordt vermoed, dat deze wijzigingen de uitvoering van de plannen in gevaar brengen of vertragen.

In Havana werd nog de vraag gesteld of ook de overeenkomst betreffende de Belgisch-Nederlands-Luxemburgse douane-unie op vorenstaande wijze aan de Organisatie zou moeten worden voorgelegd. De Belgische gedelegeerde

verklaarde hiertegen generlei bezwaar te hebben, waarbij ook de Nederlandse gedelegeerde zich aansloot.

's-Gravenhage.

T. J. A. MEURS.

BOEKBESPREKING.

Civitas Humana. Door Prof. Dr. Wilhelm Röpke. Met een voorwoord van Prof. Mr. C. A. Verrijn Stuart. Vertaling van A. Picard. Elsevier 1947.

Van het werk van de bekende Geneefse hoogleraar, dat in oorlogstijd geschreven werd en waarvan in 1946 een tweede druk in het Duits verscheen, is het vorige jaar ook een Nederlandse vertaling verschenen. Prof. C. A. Verrijn Stuart, die het oorspronkelijke werk in „De Economist” (1946, p. 74 e.v.) besprak, schreef een korte voorrede ter inleiding en aanbeveling van deze Nederlandse uitgave. Het is zeer verheugend dat de lectuur van dit belangrijke en voortreffelijke werk thans ook in onze taal voor een groter publiek mogelijk is gemaakt. Hoezeer de gedachten, in dit werk ontvouwd, ook ten volle de kennisneming en overdenking verdienen van economen, sociologen, politici en anderen, die tot de hoger ontwikkelde behoren, daarnaast verdient het gelezen te worden door de brede lagen van degenen, die weliswaar een bescheidener scholing genoten, maar toch door intelligentie en echte belangstelling in maatschappelijke vraagstukken, in staat geacht moeten worden een werk als dit met vrucht te kunnen lezen. Ik hoop mij niet te vergissen als ik in een land als het onze deze intellectuele laag der bevolking inderdaad breed acht.

Röpke is niet alleen een goed econoom, die op verschillende gebieden van zijn vak zijn sporen heeft verdiend, maar hij is ook iemand van grote belezenheid op het terrein der historie en dat van de (oudere) algemene sociologie. En hij is, tenslotte, een wijs man. Hij is één der laatsten, die zich spoedig en zonder veel oordeel des onderscheids zal overgeven aan de meningen en dwalingen van de dag. Dit maakt hem bij uitstek geschikt om dit werk over het burgerschap van de mens te schrijven, waarin hij antwoord tracht te geven op de vraag, hoe wij moeten denken over onze moderne westerse samenleving en de gevaren, die haar bedreigen.

Het grote gevaar, dat onze samenleving en beschaving (van binnen) bedreigt, noemt Röpke het collectivisme. Het collectivisme, dat gekenmerkt wordt door „politieke en economische despotie, toenemende invloed der massa, centralisatie, alomvattende organisatie, totalitarisme, degradatie van den mens tot een maatschappelijk instrument”. De schrijver maakt uit de aard der zaak onderscheid tussen de socialisten van „het niet-totalitaire soort” en „de revolutionaire en totalitaire collectivisten, die de ondemocratische en anti-liberale gevolgen van het economische collectivisme niet alleen op den koop toe nemen, maar ze zelfs zeer wenschelijk achten”. De totalitaire collectivisten kunnen we, zegt de schrijver, gerust aan het oordeel overlaten van ieder echt Europees cultuurbewustzijn. De niet-totalitaire echter „moeten wij met grooten ernst waarschuwen tegen ondoordachte resultaten en niet gewilde”, ja door henzelf met groote felheid afgewezen, gevolgen”. Hij acht hun mening „de gevaarlijkste en meest tragische vergissing van dezen tijd”.

Het antwoord op de vragen naar het wat, het hoeveel en het hoe der productie is het economische plan der maatschappij, en op de vraag, hoeveel oplossingen er eigenlijk zijn, antwoordt Röpke, dat de lijst der mogelijkheden „verbazingwekkend klein” is. Hij acht ze beperkt tot drie vormen: die der eigen huishouding (de ongedifferentieerde, primitieve economie), de markthuishouding en de bevels- of commando-economie. Zoals de schrijver bij de eigen huishouding een zuivere vorm (vrije boeren) en ontfaarde vorm (feodalisme) onderscheidt, zo onderscheidt hij een zuivere vorm van markthuishouding (concurrentie-orde-

ning) en een ontaarde (monopolisme). „Het „kapitalisme” is nooit als een type van economische ordening te beschouwen; het woord kan hoogstens een bepaald tijdperk aanduiden in de economische en sociale geschiedenis”. Het is in verschillende tijden en in verschillende landen zo geheel anders, „dat we zelfs moeite hebben in al die varianten de eene grondvorm van markthuishouding te ontdekken. Wat hebben het Zwitsersche en het Amerikaansche „kapitalisme” van dezen tijd bijv. met elkaar te maken? Wat is er gemeenzaam tusschen het Duitsche „kapitalisme” van 1925 en dat van 1880?”.

De vraag, of men al of niet vasthoudt aan de markt-economie acht Röpke „beslissend voor de toekomst van onze beschaving, waar er immers geen ander alternatief is dan het collectivisme, dus de commando-economie”. De vrije markteconomie vormt het geraamte der volkshuishouding ener democratische en op politiek en cultureel gebied liberale gemeenschap. „Zonder markteconomie is zulk een gemeenschap ondenkbaar”. „Het politieke en culturele liberalisme (in den breedten en eeuwigen zin van een evenwicht tusschen individu en gemeenschap, zooals dit noodig is voor alle hogere culturele ontwikkeling) is het primaire; het economische liberalisme, dat daaruit voortkomt, is slechts secundair”. Dit liberalisme „is een sociologisch begrip, dat onaantastbaar blijft voor alle wapenen, welke men tegen het oude, zuiver economische liberalisme gesmeed heeft”. De betekenis der economische vrijheid uitsluitend te berekenen naar hare doelmatigheid, is dan ook geheel verkeerd. „Wie aldus oordeelt, moet totaal blind zijn voor den ontzettenden ernst der tegenwoordige situatie, die een volkomen principieele beslissing eischt, welke geen opportunisme en geen willekeur meer toelaat: een beslissing omtrent de gemeenschap in haar geheel, waaruit die betreffende de vorm der economie dan logisch voortvloeit”.

Dat Röpke met grote beslistheid voor de „markteconomie” opkomt, wil niet zeggen dat hij het beginsel van laissez faire zou willen aanvaarden. Hij erkent, dat telkens de noodzaak van interventionisme zich kan voordoen, maar aan de „conforme” maatregel, die behoud en goede werking van de markteconomie beoogt, moet de voorrang gegeven worden boven de niet-conforme, waardoor het interventionisme in collectivisme kan ontaarden.

Het is volgens de schrijver „de kardinale fout geweest van het oude liberale „kapitalistische” denken en handelen, dat het de markteconomie beschouwde als een op zich zelf staand geheel, dat automatisch werkt, geheel afgezonderd van de rest van het leven”. Dit werk nu ontleent zijn waarde grotendeels aan het talent, waarmede de samenhang van de markteconomie met de gehele maatschappij in het licht wordt gesteld. „De markteconomie kan zich slechts in een bepaald kader ontwikkelen”.

Na de Inleiding is het boek verdeeld in drie delen: I. De geestelijke grondslagen; II. De staat; III. De maatschappelijke verhoudingen. Boeiend zijn in het eerste deel de hoofdstukken over de „dwaalwegen van het rationalisme” en „de waarde der waarde-oordeelen”. Juist en raak zijn m.i. in het tweede deel de beschouwingen over „de gezonde en de zieke staat”, interessant de aan Ferrero ontleende beschouwingen over de legitieme Regering. De passages, die handelen over de Staat, die tot een buit wordt, waarom door een aantal maatschappelijke groepen gevochten wordt, over de ontbinding van de Staat door de macht der georganiseerde groepen, over de overbelasting van de Staat, zouden verdienen telkens aangehaald te worden.

Uitvoerig wordt in het derde deel gehandeld over het ontstaan der massa en de proletarisering; over het grote belang van decentralisatie van de industrie, over het gevaar van het agrarisch collectivisme, de levensvatbaarheid der kleine bedrijven, verzachting van de conjunctuurbewegingen, „het dwaallicht van de volle arbeidsbezetting”, het plan-Beveridge, enz.

Waardevolle aantekeningen, die ook personen van grote

belezenheid volop aanleiding kunnen geven tot verdere studie, besluiten elk hoofdstuk.

Het spreekt wel haast vanzelf, dat elke kritische lezer in een boek, zo rijk aan gedachten als dit, soms zal stuiten op passages, die hij niet kan onderschrijven. Dit zal zelfs gelden voor lezers, wier algemene houding tegenover de behandelde problemen dezelfde is als die van de auteur. Wat deze laatste schrijft over de gouden standaard, kan ik bijv. niet beamen. Ook niet de beschouwing over de wiskundige behandeling van de economie, al bevat deze m.i. wel juiste opmerkingen. De wiskunde is nu eenmaal de enige taal, waarin met volkomen precisie kan worden gesproken over kwantitatieve verhoudingen (wanneer deze enigszins ingewikkeld worden). De kwantitatieve verhoudingen in de economie zijn nu eenmaal dikwijls van ingewikkelde aard. Reeds om die reden moet — afgezien van andere overwegingen — de taal der wiskunde vaak de aangewezen zijn.

De volgende passage op p. 176: „Ook de geleerden kunnen tot massa ontaarden en wij hebben reeds gezien hoe de stille arbeid der studeercel steeds meer terrein verliest ten gunste van het georganiseerde onderzoek in de instituten, wat op den duur tot een echt kolchozenwerk der geleerdheid leidt” enz. houdt m.i. een miskening in van de waarde van goed teamwork.

De vertaling van de heer A. Picard is goed. Terecht heeft hij de methode toegepast om soms een Duitse zin, die in het Nederlands te lang zou worden, in twee zinnen uiteen te laten vallen. Slechts een enkele maal is deze methode m.i. ten onrechte gebruikt, nl. op p. 206, waar het gaat over het moderne systeem van de mechanische en gedwongen staatszorg voor de massa. In het Duits vindt men hier, op p. 263 van de tweede druk van 1946, een volzin die niet minder dan negen regels beslaat en aldus begint: „Noch mehr Sozialversicherung, noch mehr Sozialbürokratie, noch mehr Hin- und Herschieben von Einkommen, noch mehr Kleben und Stempeln, noch mehr Beiträge, noch mehr Konzentration an Macht...” enz. De schoonheid en kracht van deze zin zit in de onverbidde volgehouden opeenstapeling van ongewenste gevolgen der moderne staatszorg. Door de zin, die zich met behoud van zijn structuur gemakkelijk in één duidelijke Hollandse zou laten vertalen, in twee volzinnen uiteen te laten vallen verliest hij onvermijdelijk een deel van zijn kracht. Op p. 147 is een niet onbelangrijke alinea uit het oorspronkelijke, handelend over de invloed van het Christendom op Staat en maatschappij, blijkbaar abusievelijk weggebleven. Op p. 149 lezen wij: „Wij voelen ons dan ook na verwant aan hem (Zwingli), zelfs wanneer wij ons de vraag stellen wat er wel zou gebeurd zijn als hij in de stadsraad van Zürich een meerderheid tegen zich had gevonden evengoed als in de raad van Genève”. Deze zin is onbegrijpelijk geworden door onjuiste vertaling. Het oorspronkelijke is zeer duidelijk („... falls sich der Rat von Zürich ebenso wie derjenige von Genf das Heft aus der Hand hätte winden lassen”).

„Dat een zekere strafrechtelijke beperking” (op p. 180) moet zijn: „Dat zekere civiel- en strafrechtelijke beperking”. Ook elders vindt men strafrechtelijk i.p.v. strafrechtelijk. De vertaling van de voorlaatste zin van het derde hoofdstuk van het Tweede Deel is geheel mislukt. Michael Roberts' boek heet niet „The Recovery of the World” maar „The Recovery of the West” (p. 207).

Er zijn niet veel germanismen in de vertaling geslopen. „Dat er in die vraag overdrijving steekt” i.p.v. schuilt (p. 143). „Wij willen graag door anderen beleerd worden” i.p.v. van anderen leren. „Omgroeping” i.p.v. hergroepering (p. 242). Zeer veel stuit men op het misbruik van het woordje er. „Er zijn trouwens nog twee andere factoren, waaraan er slechts zeer weinig aandacht gewijd wordt”. „Kapitaal-intensieve massaproductie is alleen maar mogelijk waar er een massale en aanhoudende vraag bestaat”.

„Aan die prijsverhogingen nu moet er vroeg of laat een einde komen”. En op tal van andere plaatsen. Ik heb gemeend zelfs op deze kleinigheden te moeten wijzen, omdat de goede vertaling waard is hiervan gezuiverd te worden.

Ik hoop van harte, dat spoedig een tweede druk nodig zal zijn!

G. GONGGRIJP.

INTERNATIONALE NOTITIES.

EEN TEKORT AAN PONDEN IN FRANKRIJK?

Naast het \$-probleem schijnt Frankrijk op het ogenblik ook nog een £-vraagstuk te kennen: Reeds enige tijd noteerde het £ op de Franse zwarte markt tegenover de franc hoger dan de officiële koers. Het schijnt, dat dit niet zozeer ligt aan de sterkere positie van het £, maar aan de zwakker geworden Franse franc.

Vanouds is Frankrijk bij uitstek een land, dat luxe producten uitvoert. In een tijd van hoogconjunctuur namen ze in verschillende landen geredelijk af. Ook in Engeland. Op het ogenblik echter is de toestand geheel anders. Engeland voert een economische politiek, die gericht is op „recovery by austerity”. Dit betekent, dat in de handelsbetrekkingen tussen Engeland en Frankrijk de Franse export van luxe goederen een weinig begeerd object vormt. De Franse handelsbalans tegenover Engeland is dan ook ongunstig. Twee jaar geleden kreeg Frankrijk een credit. De Engelsen hadden er echter niet veel plezier van. „... Under this agreement”, aldus „The Export and Import Journal of America” van Mei a.c. „France piled up a debt of \$ 600.000.000 to Britain which she was unable to satisfy by a gold transfer and Britain was eventually forced to convert two-thirds of the debt into a 15 year loan paying ½ percent interest”. De Engelsen schijnen er niet voor te voelen weer voor een soortgelijke onaangename verrassing te worden geplaatst. Niet alleen Engeland staat afwijzend tegenover de import van Franse luxe goederen, maar het gehele £-blok. Voor het lopende jaar gaat het voor Frankrijk om een £-deficit van circa £ 90 miljoen.

Nu Engeland weinig bereidheid toont in deze zaak Frankrijk tegemoet te komen, vestigt men de hoop op de Marshall-hulp. Er zal dan vermoedelijk om toestemming worden gevraagd om met de Marshall-dollars niet alleen Amerikaanse goederen te betalen, maar ook „imports from one European nation to another if the purchaser's credit with the seller is exhausted”.

ONTVANGEN BOEKEN.

Nederlandsche Particuliere Rijnvaart-Centrale, te Rotterdam, Jaarboek 1948.

Yearbook of the United Nations 1946—1947. Department of Public Information United Nations, Lake Success, New York, 1947. (Authorised agent for the Netherlands: Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage); 991 blz., geb. f 31,50.

De collectieve arbeidsovereenkomst voor de typografie door Mr F. F. M. Stolwijk. H. D. Tjeenk Willink & Zn. N.V., Haarlem 1948, 383 blz., ing. f 8,50, geb. f 9,75.

De moderne onderneming en haar personeel. Een inleiding tot de psychotechniek, door Dr J. Luning Prak. N.V. Uitg. Mij. „Kosmos”, Amsterdam—Antwerpen 1948, 280 blz., geb. f 7,50.

Bevolkingscentra in het oude en het nieuwe land, door Dr Ch. A. P. Takes. Publicaties van de stichting voor het bevolkingsonderzoek in de drooggelegde zuiderzeepolders. No. 12. Sociographische sectie. N. Samsom N.V., Alphen a. d. Rijn, 1948, 161 blz.

Roof, restitutie, reparatie. Samengesteld in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken. Staatsdrukkerij- en uitgeverijbedrijf, 's-Gravenhage 1947, 244 blz.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Zoals te voorzien was, nam in de eerste week van Mei de spanning op de geldmarkt aanzienlijk af ten gevolge van de grote bedragen schatkistpromessen, die na 6 Mei kwamen te vervallen. Hoe groot de spanning geweest is, moge o.m. hieruit blijken, dat voor een bedrag van f 5 miljoen van de disconteringsfaciliteiten van De Nederlandsche Bank gebruik moest worden gemaakt, hetgeen gedurende de laatste tijd zeer sporadisch voorkomt, gezien het officiële disconto van 2½ pCt. Met de grotere geldruimte in het vooruitzicht daalde de callgeldrente in twee etappen tot 1 pCt, op welk niveau aan het einde der week niet alle aanbod geplaatst kon worden. Ook de disconto's voor schatkistpromessen in de open markt vertoonden een daling. Drie t/m zevenmaandspromessen noteerden practisch 1¾ pCt, terwijl Januaripapier en de langer lopende termijnen tegen 1⅞ pCt gevraagd werden.

De Staat heeft van het ruime kassaldo bij De Nederlandsche Bank gebruik gemaakt om f 200 miljoen af te lossen op het schatkistpapier, dat ter afwikkeling van de marktvordering aan haar was verstrekt. Het was voor de staats-huishouding stellig voordeliger geweest, indien bij banken en anderen ondergebracht schatkistpapier zou zijn afgelost, daar de winsten van De Nederlandsche Bank toch aan het Rijk ten goede komen. Dit zou dan moeten inhouden, dat de afgifte van promessen geheel of gedeeltelijk werd gestaakt.

Belangrijk lijkt dit echter niet, daar toch door de banken vermoedelijk maar ten dele tot verlenging van vervallen promessen kan worden overgegaan in verband met de grote betalingen voor de heffingen, de investeringscertificaten en binnenkort de Marshallhulp.

Naar het schijnt is op vrij grote schaal de 3-3½ pCt staatslening 1938 geconverteerd in de 3 pCt fixe lening. De 3½ pCt lening met 50 jarige looptijd schijnt alleen aantrekkingskracht uit te oefenen op levensverzekeringmaatschappijen e.d., hetgeen bij hun langlopende verplichtingen alleszins redelijk lijkt. Afgewacht moet worden, in hoeverre op het vrije gedeelte van omstreeks f 300 miljoen, vermeerderd met het niet geconverteerde bedrag, zal worden ingeschreven. De in 1945 door institutionele beleggers in 's Rijks Kas gestorte bedragen tegen een rente van 3 pCt met de verplichting tot latere deelneming in staatsleningen kunnen worden gebruikt voor inschrijving. De kans op welslagen van deze conversie wordt hierdoor ongetwijfeld verhoogd, terwijl dan tevens automatisch vlottende schuld wordt geconsolideerd, zonder dat dit echter met inkrimping van de geldhoeveelheid gepaard gaat.

De aandelenmarkt gaf in de afgelopen week over de gehele lijn koersdalingen te zien. In voorgaande overzichten werden de factoren, welke hier invloed kunnen uitoefenen, aangegeven, en blijkbaar doet het effect daarvan zich gevoelen.

Voor het eerst sinds Mei 1940 doen twee Indische tabaks-ondernemingen een beroep op de publieke kapitaalmarkt. Deze emissies zullen o.m. een belangrijke toetssteen kunnen vormen voor de bereidheid van het publiek tot investeren in Nederlands-Indië.

De ontwikkeling van de aandelenkoersen moge blijken uit onderstaande tabel.

	30 April 1948	7 Mei 1948
A.K.U.	176	169½
v. Berkel's Patent	129	126½ GB
Lever Bros. Unilever C. v. A.	289 GB	278½
Philips G. b. v. A.	264 GL	258 GL
Koninklijke Petroleum	334½	322 GB
H.A.L.	216	206
N.S.U.	191	181
H.V.A.	255	237
Deli Mij C. v. A.	217½	—
Amsterdam Rubber	185	174 G.B.

STAAT Ia.

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN 1).

Boekingstijdvak 1946/47. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	1 Jan. 1946 t/m ult. Dec. 1946	Jan. 1947	Febr. 1947	Mrt 1947	April 1947	Mei 1947	Juni 1947	Juli 1947	Aug. 1947	Sept. 1947	Oct. 1947	Nov. 1947	Dec. 1947	Totaal 1 Jan. 1946 t/m ult. Dec. 1947	Raming 1946
A. Voor het Rijk:															
Inkomstenbelasting	164.910	72.365	77.392	69.905	61.340	51.385	54.209	52.282	44.751	49.932	74.790	87.057	97.972	958.290	890.000
Vermogensbelasting	21.322	8.969	9.836	8.133	5.245	3.717	3.129	1.872	1.218	1.177	1.034	1.690	802	68.144	100.000
Winstbelasting	3.586	— 18	— 6	— 7	— 102	— 403	— 944	—	—	—	—	—	—	2.106	—
Vennootschapsbelasting	55.609	343	— 191	— 318	— 605	— 175	— 3.246	—	—	—	—	—	—	51.417	115.000
Vermog.bel. voor lichamen	10.374	18	— 18	— 19	— 10	— 33	— 299	—	—	—	—	—	—	10.013	33.000
Totalen	255.801	81.677	87.013	77.694	65.868	54.491	52.849	54.154	45.969	51.109	75.824	88.747	98.774	1.089.970	1.138.000
B. Voor het Gemeentefonds:															
Grondbelasting	25.164	510	86	676	— 16	— 17	— 91	— 3	—	—	—	—	—	26.309	23.000
Personele bel.	4.504	3.493	2.531	2.813	2.145	1.989	1.189	1.024	1.270	— 101	— 95	—	— 325	20.437	15.000
Ondernemingsbelasting	23.074	5.523	6.931	5.677	5.820	3.624	4.036	3.543	3.763	3.873	4.465	7.142	6.884	84.355	30.000
Totalen	52.742	9.526	9.548	9.166	7.949	5.596	5.134	4.564	5.033	3.772	4.370	7.142	6.559	131.101	68.000

1) Deze statistiek sluit aan bij die, opgenomen in „E.-S.B.“ van 7 Januari 1948, blz. 17. Wegens plaatsgebrek eerst in dit nummer opgenomen.

STAAT Ib.

Boekingstijdvak 1947/48. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Mrt 1947	April 1947	Mei 1947	Juni 1947	Juli 1947	Aug. 1947	Sept. 1947	Oct. 1947	Nov. 1947	Dec. 1947	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. Dec. 1947	Raming 1947
A. Voor het Rijk:														
Inkomstenbelasting	—	—	—	6	—	9	297	65	102	71	938	3.132	4.620	570.000 *)
Vermogensbelasting	—	—	—	1	—	14	6	2	1	167	6	94	291	91.500 *)
Winstbelasting	—	5	45	27	1.805	956	2.040	— 139	967	359	— 997	— 31	5.037	—
Vennootschapsbelasting	7.264	8.028	9.070	13.497	7.242	12.083	17.964	6.131	6.030	10.357	13.240	17.262	128.168	140.000
Vermog.bel. voor lichamen	654	402	479	1.274	727	839	1.715	382	636	1.064	2.483	380	11.035	16.000 *)
Totalen	7.918	8.435	9.594	14.805	9.774	13.901	22.022	6.441	7.736	12.018	15.670	20.837	149.151	817.500
B. Voor het Gemeentefonds:														
Grondbelasting	—	—	186	7.415	5.341	4.929	2.071	804	2.139	2.665	188	397	26.135	23.000
Personele belasting	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6.635	21.000
Ondernemingsbelasting	—	9	12	495	18	342	1.930	344	327	1.585	1.460	2.074	8.596	40.000
Totalen	—	9	198	7.910	5.359	5.271	4.001	1.375	3.645	5.929	3.620	4.049	41.366	84.000

STAAT II.

Kalenderjaar 1947. Overige middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Maart 1947	April 1947	Mei 1947	Juni 1947	Juli 1947	Aug. 1947	Sept. 1947	Oct. 1947	Nov. 1947	Dec. 1947	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. Dec. 1947	Raming 1947 *)
Loonbelasting	52.280	38.057	20.013	58.278	36.381	16.283	62.475	39.256	16.225	62.042	39.252	18.908	459.450	400.000
Dividendbelasting	2.602	543	932	1.314	2.220	1.453	2.547	9.736	5.083	2.682	1.150	1.203	31.465	15.000
Commissarissenbelasting	350	220	96	222	95	117	521	446	46	603	204	83	3.003	2.000
Vereveningsheffing	20.960	13.960	8.774	21.176	12.467	6.548	22.317	15.772	6.631	25.835	16.136	7.055	177.631	160.000
Voorheffing op i.h. buitenland geaccumuleerde inkomsten	25	123	83	139	438	74	35	78	40	— 101	122	— 129	927	2.000
Superdividendbelasting	23	—	20	—	—	—	8	—	—	—	31	—	82	memorie
Herkapitalisatiebelasting	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	memorie
Rechten op de invoer	5.435	3.074	4.186	7.774	5.190	3.503	4.443	5.413	5.794	6.073	5.987	9.674	66.546	53.000
Statistiekrecht	274	170	423	635	546	379	730	507	543	718	564	826	6.315	4.500
Bijzondere wijnbelasting	26	17	52	68	37	23	53	31	66	91	83	61	608	400
Accijns op zout	133	140	1.128	454	42	122	207	200	285	481	347	107	3.646	7.000
Accijns op gedistilleerd	4.122	4.866	4.415	4.542	4.779	5.215	6.401	6.574	6.798	7.883	6.493	7.691	69.779	52.000
Accijns op bier	1.646	2.232	1.264	1.435	2.772	2.468	2.425	3.221	3.916	2.273	3.053	1.418	23.123	25.000
Accijns op suiker	4.960	8.550	5.153	4.179	4.402	5.161	5.207	4.151	4.574	6.244	4.488	4.815	61.884	57.000
Accijns op tabak	11.513	8.355	12.637	8.634	12.263	13.724	14.685	13.889	13.989	16.613	10.478	14.320	151.100	130.000
Accijns op wijn	40	51	186	50	108	181	59	13	286	48	81	367	1.470	1.000
Belasting op gouden en zilveren werken	70	74	79	74	78	82	81	72	72	93	91	84	950	800
Omzetbelasting	45.656	40.283	25.631	47.047	37.855	21.688	54.621	43.938	29.441	80.311	56.011	37.453	519.935	457.000
Rechten v. zegel*)	964	605	1.298	1.223	1.331	859	2.155	1.234	1.300	1.510	1.760	2.632	16.871	12.000
Rechten van registratie	2.191	1.051	1.455	1.533	1.752	1.719	2.177	2.037	1.696	1.865	3.051	3.008	23.535	20.000
Rechten van successie enz.	5.304	6.515	5.916	5.993	5.918	5.945	6.156	5.584	5.121	7.361	7.549	6.207	73.569	60.000
Motorrijtuigenbelasting	1.777	1.657	2.236	4.095	2.968	2.670	2.603	2.021	2.472	2.356	1.932	2.742	29.529	23.000
Totalen	160.351	130.543	95.977	168.865	131.642	88.214	189.906	154.173	104.378	224.981	158.863	118.525	1.726.418	1.481.700

*) Hieronder begrepen zegelrecht, nota's van makelaars en commissionairs in effecten

*) Herzien raming.

Opbrengst van de buitengewone middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Maart 1947	April 1947	Mei 1947	Juni 1947	Juli 1947	Aug. 1947	Sept. 1947	Oct. 1947	Nov. 1947	Dec. 1947	Totaal 1 Jan. '47 t/m ult. Dec. 1947	Raming 1947	
Vermogensaanwasbelasting	—	—	35	3.137	3.405	5.330	17.253	12.312	14.594	17.778	13.093	11.932	98.869	memorie *)	
Vermogensheffing in eens	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	97	memorie *)	
Betaald als volgt:															
Uit zekerheidsstellingen				3.700				1.800	1.700	1.700	3.200	2.200	2.500	16.800	
Uit geblokkeerd tegoed				5.400				12.600	7.400	7.300	9.000	7.100	5.700	54.500	
d.m.v. staatsobligaties				176				97	102	186	171	368	500	1.600	
met vrij geld				2.631				2.756	3.110	5.408	5.407	3.425	3.329	26.066	

*) De totale opbrengst is geraamd op f 3.500 miljoen; een afzonderlijke raming vóór 1947 heeft niet plaats gehad.
De totale opbrengst is geraamd op f 1.600 miljoen; een afzonderlijke raming voor 1947 heeft niet plaats gehad.

STAAT III

Kalenderjaar 1947.

Zekerheidsstellingen.

× f 1 miljoen.

T/m Dec.	Geind gedurende de maand	Geind t/m einde van de maand	Nog te innen per einde v. d. mnd	Afgeschreven gedurende de mnd	Totaal geind + nog in te vorderen t/m einde v. de maand	Totaal afgeschreven t/m einde v. de maand
1945	—	600	576	—	1.176	15
Jan. t/m	—	—	—	—	—	—
Dec. 1946	953	1.553	729	112	2.282	127
Jan. 1947	47	1.600	675	9	2.275	136
Febr. 1947	45	1.645	643	9	2.288	145
Mrt 1947	30	1.675	635	11	2.310	156
April 1947	31	1.706	619	17	2.325	173
Mei 1947	31	1.737	604	27	2.341	200
Juni 1947	19	1.756	590	28	2.346	228
Juli 1947	22	1.778	578	37	2.356	265
Aug. 1947	20	1.798	560	29	2.358	294
Sept. 1947	16	1.814	551	42	2.365	336
Oct. 1947	18	1.832	535	51	2.367	387
Nov. 1947	20	1.852	521	64	2.373	451
Dec. 1947	17	1.869	525	79	2.394	530

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

I. Directe belastingen.

Deze staten vermelden de vorderingen, welke ontstaan door het opleggen van voorlopige en definitieve aanslagen door de belastingdienst (debiteurenadministratie).

Het belastingtijdvak 1946/47 loopt bijv. voor de inkomstenbelasting van 1 Januari 1946 t/m 31 December 1947. Normaliter worden gedurende de eerste 12 maanden hiervan voorlopige aanslagen over 1946 geboekt, gedurende de laatste 12 maanden definitieve aanslagen over 1946 (vandaar de vergelijking van bijv. 1946/47 met raming 1946 en bijv. 1947/48 met raming 1947).

Voor andere belastingen loopt het boekingstijdvak 1946/47 van 1 Januari 1946 t/m 30 Juni 1947.

II. Overige middelen.

De staten vermelden het werkelijk in elke maand ontvangen bedrag (kasadministratie).

Bij omzetbelasting, loonbelasting en vereveningsheffing vindt de afdracht per kwartaal plaats (dus bijv. in Januari 1947 van de belasting over de omzet resp. uitbetaalde lonen van het 4e kwartaal van 1946).

III. Zekerheidsstellingen.

Dit zijn bedragen, die, vrijwillig of verplicht, door belastingplichtigen bij de ontvangers der belastingen zijn gedeponneerd. Zij dienen als vooruitbetaling op nog niet opgelegde aanslagen in bestaande belastingen en toekomstige aanslagen in vermogensaanwasbelasting en vermogensheffing.

De staten vermelden zowel de opgelegde zekerheidsstellingen als de betalingen daarop (dus zowel debiteuren- als kasadministratie) en voorts nog de afschrijvingen, die op de zekerheidsstellingen wegens de opgelegde aanslagen plaatsvonden.

Zie voor uitvoeriger toelichting de aantekening: „Opbrengst der Rijksmiddelen” in „E.-S.B.” van 28 Mei 1947, biz. 432.

INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN BIJ DE SPAARBANKEN IN NEDERLAND *)

(in miljoenen guldens).

Maand	Inleggingen			Terugbetalingen			Saldo
	R.P.S.	Part.	Totaal	R.P.S.	Part.	Totaal	
Aug. 1939	22,7	24,3	47,0	29,7	22,9	52,6	— 5,6
Dec. 1946	18,2	17,9	36,1	25,2	18,9	44,1	— 8,0
Gem. 1946	20,5	24,6	45,1	45,4	31,4	76,8	— 31,7
Gem. 1947	21,2	25,6	46,8	26,4	23,8	50,2	— 3,4
Jan. 1948	25,2	34,1	59,3	25,6	27,8	53,4	+ 5,9
Febr. 1948	22,9	32,3	55,2	24,8	26,2	51,0	+ 4,2
Mrt 1948	21,2	24,7 *)	45,9	31,5	28,9 *)	60,4	— 14,5

*) Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”

*) Voorlopige gegevens.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 10 Mei 1948.

Activa.

Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f	—	1)
	Bijbank	—	
	Agentsch.	900,—	
		f	900,—

Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j^o art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)

Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947 .. 1.800.000.000,—

Beleningen: (Hoofdbank f 140.405.044,50 *)
(incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand) { Bijbank „ 746.726,20
Agentsch. „ 7.149.748,42

Op effecten, enz. f 148.301.519,12
Op goederen en celen .. „ 147.979.470,14 *)
Op goederen en celen .. „ 322.048,98

Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937) .. f 148.301.519,12*)

Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947 .. 1.500.000.000,—

Munt en muntmateriaal:
Gouden munt en gouden muntmateriaal .. f 481.849.020,05
Zilveren munt, enz. „ 2.142.406,52

Papier op het buitenland .. f 327.306.300,—
Tegoed bij correspondenten in het buitenland .. „ 118.619.009,48
Buitenlandse betaalmiddelen .. „ 5.552.745,66

Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds .. „ 451.478.055,14
Gebouwen en inventaris .. „ 106.677.070,08
Diverse rekeningen .. „ 2.500.000,—
Diverse rekeningen .. „ 180.127.187,40

f 4.673.076.158,31

Passiva.

Kapitaal ..	f	20.000.000,—
Reservefondsen ..	„	12.759.703,05
Bijzondere reserves ..	„	54.447.566,03
Pensioenfonds ..	„	19.923.762,41
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften) ..	„	122.867.900,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte) ..	„	2.919.415.420,—
Bankassigaties in omloop ..	„	253.847,29
Rekening-courant saldo's:		
's Rijks Schatkist ..	f	709.076.669,93
Geblokkeerde saldo's van banken ..	„	97.852.188,67
Geblokkeerde saldo's van anderen ..	„	26.611.582,32
Vrije saldo's ..	„	482.884.904,68

Diverse rekeningen .. „ 1.316.425.345,60
Diverse rekeningen .. „ 206.982.613,93

f 4.673.076.158,31

*) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen .. f —

*) Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) .. „ 39.529.875,—

Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten .. „ 147.402.516,50

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 17 Mei a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

Tegelijk met dit nr. van de E.-S.B. ontvangt U onze
VOORJAARSCATALOGUS 1948

Meerdere exemplaren hiervan zijn op aanvraag verkrijgbaar. Op pag. 25 (lijst uitverkochte boeken door ons gezocht) verzuimden wij op te nemen:

Mellerowicz: Kosten und Kostenrechnung.

Eventuele aanbiedingen hiervan zien wij ook gaarne tegemoet.

DE WESTER BOEKHANDEL
Nieuwe Binnenweg 331, Rotterdam

Gespecialiseerd op Economisch gebied.

**De Curaçaosche Handel-
Maatschappij N.V.**

(Curaçao Trading Company S.A.)

GEBOUW „ATLANTA”
Stadhouderskade 6 - Amsterdam

Is voor hare kantoren en vestigingen in Curaçao, Suriname en alle voornames plaatsen in het Caraïbische gebied **blijvend geïnteresseerd in offerten van fabrikanten van:**

Bouwmaterialen	Hulsh. artikelen	Textiel
Hang- en Sluitwerk	Electr. Technische art.	Papier
Bouwbeslag	Glas	Emaille
Kleine IJzerwaren	Sanitaire artikelen	Levensmiddelen
Gereedschappen	Dakpannen	Keramische art.

N.V. BRONSWERK

AMERSFOORT

AMSTERDAM

ROTTERDAM

Afd. **Pijpleidingen**
V/H BECHT & DYSERINCK

Afd. **Warmtetechniek**
V/H HUYGEN & WESSEL

Afd. **Luchttechniek**
V/H BECHT & DYSERINCK

Afd. **Koeltechniek**
V/H HUYGEN & WESSEL

Afd. **Electrotechniek**
V/H HUYGEN & WESSEL

Land- en Scheepsinstallaties

Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

N.V. A.T.O. — VAN GEND & LOOS

Geregelde vrachtauto-dienst

Nederland - Tsjecho-Slowakije

Vraagt inlichtingen bij onze 80 kantoren of bij van Uden's Transport Bureau - Veerhaven 15 - Rotterdam

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 30 APRIL 1948

Kas, Kassiers en Daggeldleningen	f	11.608.137,05
Nederlands Schatkistpapier	„	658.039.123,03
Ander Overheidspapier	„	530.334,94
Wissels	„	560.340,45
Bankiers in Binnen- en Buitenland	„	15.188.087,16
Effecten en Syndicaten	„	1.597.123,56
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	„	9.897.623,47
Debiteuren	„	99.616.970,05
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	„	9.381.440,70
Gebouwen	„	3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	„	955.712,89
	f	810.874.893,30

Kapitaal	f	42.000.000,—
Reserve	„	14.000.000,—
Bouwreserve	„	3.000.000,—
Deposito's op Termijn	„	89.065.683,45
Crediteuren	„	649.378.295,53
Geaccepteerd door Derden	„	235.942,91
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	„	12.239.258,52
Reserve voor Verleende Pensioenen	„	955.712,89
	f	810.874.893,30

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom

koperdraad en koperdraadkabel

kabelgarnituren, vulmassa en olie

NK F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

Reeds abonné?

Vraag anders
proefnummer.

Tijdschrift voor Interne Bedrijfsorganisatie

bij Bkh. of rechtstr. aan Uitg. Schuyt N.V. Postbus 7 Baarn.

Vacatures

Het Economisch Technologisch Instituut in Limburg vraagt voor spoedige indiensttreding

doctorandus in de economie

in staat zelfstandig onderzoekingswerk op economisch, statistisch en zo mogelijk geografisch gebied te verrichten. Ook andere academisch gevormde krachten, in staat dit werk te doen, komen in aanmerking. Brieven met uitvoerige inlichtingen te richten aan E.T.I.L., St. Servaasklooster 39, Maastricht.

N.V. TABAK MAATSCHAPPIJ ARENSBURG

GEVESTIGD TE ROTTERDAM

UITGIFTE van f. 1.600.000.— AANDELEN,

in aandelen van nominaal f 1.000.— aan toonder delende op dezelfde wijze in de winst als de reeds bestaande aandelen

tegen de koers van 150%

De inschrijving op bovengenoemde aandelen wordt, uitsluitend voor de houders der reeds geplaatste aandelen, opengesteld op

DONDERDAG, 20 MEI 1948

van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur, ten kantore van de Heren

R. MEES & ZONEN
A. VAN HOBOKEN & Co.

te Rotterdam en 's-Gravenhage en

BEEËLS & Co.-DECLERCQ & BOON HARTSINCK
te Amsterdam

op de voorwaarden van het prospectus dd. 8 Mei 1948.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn bij de inschrijvingskantoren verkrijgbaar.

Rotterdam, 8 Mei 1948 R. MEES & ZONEN
A. VAN HOBOKEN & Co.

N.V. Maatschappij tot vervaardiging van Fijn Aardewerk en Ceramieke Voortbrengselen van alle soorten

genaamd

„SOCIÉTÉ CÉRAMIQUE”,

gevestigd te MAASTRICHT.

UITGIFTE van

f 2.000.000.— 3¹/₂ pCt. Obligatiën,*)

in stukken groot nominaal f 1000.— aan toonder, voorzien van halfjaarlijkse coupons vervallende

1 Juni en 1 December,

waarvan een bedrag van f 1.000.000.— op inschrijvingsvoorwaarden is geplaatst,

tot de koers van 101 pCt.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op f 1.000.000.— Obligatiën van bovengenoemde Vennootschap openstelt op

VRIJDAG 14 MEI 1948,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

bij hare kantoren te AMSTERDAM, ROTTERDAM, 's-GRAVENHAGE en MAASTRICHT.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

INCASSO-BANK N.V.

AMSTERDAM, 4 Mei 1948.

*) Onder voorbehoud van de goedkeuring door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders te houden op 27 Mei 1948.

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro: 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5 Rotterdam (W).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) en overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).